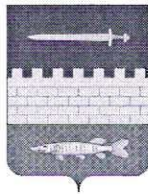

**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
НОВОШЕШМИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

ул. Советская, д.80,
с. Новошешминск, 423190

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**

Совет урамы, 80,
Яңа Чишмә авылы, 423190

т. (8-84348) 2-31-00, факс: (8-84348) 2-20-22, chishma@tatar.ru

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

2016 елның «06» июленнән

№ 264

**«Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Зирекле
лицее» муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе уставын
яңа редакциядә раслау турында»**

2012 елның 29 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә
«Россия Федерациясендә мәгариф турында» Татарстан Республикасы Законы
2013 елның 22 июле № 68-ТРЗ **кара**р бирәм:

1. «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Зирекле
лицее» муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең кушымтада
бирелгән уставын яңа редакциядә расларга.

2. «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Зирекле
лицее» муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе директоры
Хамәтвәлиев Айрат Минвәли улына күрсәтелгән юридик зат уставын дәүләт
теркәвенә алганда салым органында мөрәжәгать итүче вәкаләтен билгеләргә.

3. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенең социаль
мәсьәләләр буенча урынбасарына йөкләргә.

**Яңа Чишмә муниципаль районы
Башкарма комитеты житәкчесе**

Р.Р. Фасахов

Килешенгән

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының Милек һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы рәисе
2016 елның «__» _____ №__
_____ Гордеева Н.А.

Расланган:

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенен 2016 елның «06» июленнән 26 номерлы карары белән

_____ Фасахов Р.Р.

Килешенгән

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының Финанс-бюджет палатасы житәкчесе
2016 елның «__» _____ №__
_____ Завалишена Л.Л.

**«Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Зирекле лицее» муниципаль бюджет гомуни белем учреждениесенен
УСТАВЫ
(яңа редакциядә)**

1 бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘР

1.1. Әлеге Устав коммерциячел булмаган оешманың - «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Зирекле лицее» муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең (алга таба - Лицей) белем, тәрбия һәм финанс-хужалык эшчәнлеген жайга сала.

1.2. Лицей мәгариф өлкәсендә башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү гомуми белем бирү программалары буенча Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының жирле үзидарә органнарының Россия Федерациясе законнарында каралган вәкаләтләрэн гамәлгә ашыруны тәэмин итү максатларында хезмәтләр күрсәтү өчен булдырылган.

1.3. Лицейның рәсми исеме:

- рус телендә тулысынча: муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Зиреклинский лицей Новошешминского муниципального района Республики Татарстан»;

- татар телендә тулысынча: «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Зирекле лицей районы» муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе;

- рус телендә кыскартылган - МБОУ «Зиреклинский лицей» НМР РТ;

- татар телендә кыскартылган - ТР ЯЧМР «Зирекле лицее» МБГБУ.

1.4. Лицейны оештыручы - Татарстан Республикасы «Яңа Чишмә муниципаль районы» муниципаль берәмлеге.

Лицейны гамәлгә куючы функцияләрэн һәм вәкаләтләрэн Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитеты (алга таба - Гамәлгә куючы) башкара.

Лицей мөлкәте милекчесе функцияләрэн һәм вәкаләтләрэн Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Милек һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы (алга таба - Милекче) башкара.

Лицей эшчәнлеген координацияләүне һәм жайга салуны «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге» муниципаль учреждениесе гамәлгә ашыра.

1.5 Лицейның оештыру-хокук формасы - учреждение.

Тип - бюджет.

1.6. Лицейның дәүләт статусы:

- тип - гомуми белем бирү оешмасы;

1.7. Лицей юридик зат булып тора, аерымланган мөлкәткә ия, мөстәкыйль баланслы, билгеләнгән тәртиптә Федераль казначылыкның территорияль органнарында, Татарстан Республикасының финанс органнарында шәхси счетлар ачарга хокуклы, үз исемнән шартнамәләр төзәргә, мөлкәти һәм мөлкәти булмаган хокуklar сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, бурычлар тотарга, судта дөгъвачы һәм жавап бирүче булырга мөмкин.

Лицейның атамасы язылган мөһер һәм штамп, рус һәм татар телләрендә бланклары бар, эмблема һәм башка реквизитлары булырга мөмкин.

1.8. Лицей үз эшчәнлегендә Россия Федерациясе Конституциясе,

Татарстан Республикасы Конституциясе, федераль законнар, шул исәптән «Коммерциячел булмаган оешмалар турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә мәгариф турында» 2012 елның 29 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Мәгариф турында» 2013 елның 22 июлендәге 68-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Россия Федерациясе Президенты һәм Татарстан Республикасы Президенты указлары һәм күрсәтмәләре, Россия Федерациясе Хөкүмәте һәм Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карарлары һәм күрсәтмәләре, бала хокукларын яклау өлкәсендә халыкара актлар, Россия Федерациясенә һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары, Яңа Чишмә муниципаль районы жирле үзидарә органнарының муниципаль норматив хокукый актлары, шулай ук әлеге Устав белән җитәкчелек итә.

1.9. Лицей үзенең йөкләмәләре буенча аның милек белән оператив идарә итү хокукында булган барлык кешеләргә, шул исәптән эшчәнлекнең керем китерә торган керемнәреннән алынган кешеләргә, үз йөкләмәләре буенча, Лицейга беркетелгән яки Лицей тарафыннан Учредитель бүлеп биргән акчалар, шулай ук, аның Лицей оператив идарәсенә нинди сәбәпләр аркасында һәм нинди акчалар хисабына алынуына карамастан, күчмәсез мөлкәткә җавап бирә.

Лицейның гражданның зыян китерү белән бәйлә йөкләмәләре буенча, лицейның акчасы һәм мөлкәте җитмәгәндә, аңа законнар нигезендә түләтелергә мөмкин, лицейның Гамәлгә куючы субсидиар җаваплылыкка ия.

1.10. Лицей милек хужасының йөкләмәләре буенча җавап бирми. Милек хужасы Лицей йөкләмәләре буенча җаваплылык тотмый.

1.11. Лицей юридик затларның бердәм дәүләт реестрына тиешле язма кертелгән көннән юридик затның хокукларын ала.

Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән белем бирү эшчәнлеген алып баруга хокуклар һәм ташламалар Лицейга лицензия бирелгән вакыттан барлыкка килә.

1.12. Лицейның урнашу урыны:

- юридик һәм фактик адрес: 423185, Татарстан Республикасы, Яңа Чишмә районы, Зирекле авылы, ул. Яшьләр урамы, 14 нче йорт.

- почта адресы: 423185, Татарстан Республикасы, Яңа Чишмә районы, Зирекле авылы, ул. Яшьләр урамы, 14 нче йорт

1.13. Лицейның эшчәнлек вакыты чикләми.

1.14. Лицейда филиаллар юк.

1.15. Лицейда Яңа Чишмә муниципаль районының башка авыл җирлекләреннән балаларны транспорт белән йөртүне тәмин итү оештырыла.

Лицей укучыларын башка җирлекләрдән бушлай йөртүне оештыру Гамәлгә куючы тарафыннан законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

2 бүлек. ЛИЦЕЙНЫҢ МАКСАТЛАРЫ, ПРЕДМЕТЫ ҺӘМ ЭШЧӘНЛЕК ТӨРЛӘРЕ, АЛАРНЫ ТОРМЫШКА АШЫРУ

2.1. Лицей үз эшчәнлеген мәгариф өлкәсендә эшләр башкару һәм хезмәтләр күрсәтү юлы белән Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы һәм әлеге Устав законнарында билгеләнгән эшчәнлек предметы һәм максатлары нигезендә гамәлгә ашыра.

2.2. Лицей үз эшчәнлеген Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм элге устав белән билгеләнгән предмет һәм эшчәнлек максатлары нигезендә, мәгариф өлкәсендә эшләр башкару һәм хезмәтләр күрсәтү юлы белән гамәлгә ашыра.

2.3. Лицей эшчәнлегенң төп максаты булып башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирүнең төп белем бирү программалары буенча белем бирү эшчәнлеген оештыру һәм гамәлгә ашыру тора.

Лицей шулай ук өстәмә белем бирү программалары буенча белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыра.

2.4. Лицейның төп бурычлары:

2.4.1. шәхеснең төрле яклап үсешенә, үз-үзен раслауга һәм үз-үзен табуга ярдәм итә торган уңай шартлар тудыру;

2.4.2. төп гомуми белем бирү программаларын үзләштерүдә, үз үсешендә һәм социаль адаптациясендә кыенлыклар кичерүче укучыларга психологик-педагогик, медицина һәм социаль ярдәм күрсәтүне тәмин итү;

2.4.3. укучыларга белем бирү, укыту, шәхес, жәмгыять һәм дүүләт мәнфәгатьләрендә тәрбияләү өчен кирәкле шартлар тудыру;

2.4.4. укучыларның сәламәтлеген саклауны һәм ныгытуны тәмин итү;

2.4.5. укучыларның хокукларын һәм мәнфәгатьләрен саклау;

2.4.6. патриотизм, гражданлык хисе, кеше абруе, намус, хезмәт сөючәнлек, шәфкатьлелек, яхшылык, жаваплылык, кеше хокуклары һәм ирекләренә хөрмәт, әйләнә-тирә табигатькә, Ватанга, гаиләгә мөхәббәт тәрбияләү.

2.4.7. Укучыларга һөнәрне аңлап сайлау өчен шартлар тудыру.

2.5. Әлге Уставның 2.3 пунктында күрсәтелгән максат өчен Лицей законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик һәм физик затларга (алга таба - муниципаль бирем) муниципаль хезмәтләр күрсәтүгә (эшләр башкаруга) муниципаль бирем кысаларында эшчәнлекнең түбәндәге төп төрләрен гамәлгә ашыра:

2.5.1. төп белем бирү программалары буенча башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү;

2.5.2. балалар һәм өлкәннәр өчен өстәмә белем бирү;

2.5.3. каникуллар вакытында балаларның ялын оештыру.

2.5.4. Лицей укучыларына хужалык-көнкүреш һәм санитария-гигиена хезмәте күрсәтүне, туклануны, ял тәмин итү;

2.5.5. Лицей милке белән идарә итү һәм эксплуатацияләү.

2.6. Лицей керем китерүче эшчәнлекне бары тик үзе төзелгән максатка ирешүгә хезмәт иткәндә генә башкарырга хокуклы.

Лицейның керем китерә торган эшчәнлегенә керә:

- үзбездә житештерелгән товарларны сату;

- сувенирлар, халык сәнгать һөнәрчелеге эшләнмәләре белән ваклап сату;

- нәшер итү эшчәнлегенә.

Керем китерә торган эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, Лицей әлге эшчәнлекне жайга сала торган Россия Федерациясе законнары белән житәкчелек итә.

Муниципаль хезмәтләр исемлегенә керми торган, эшчәнлекнең төп төрләре чикләрендә муниципаль хезмәт күрсәтүләргә өстәмә булып торучы

хезмәтләр исемлегенә кертелми торган хезмәтләр өчен бәяләрне (тарифлар) билгеләү төп эшчәнлек төрләре чикләрендә Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты раслаган тәртип нигезендә гамәлгә ашырыла.

2.8. Лицей өчен муниципаль биремнәр Гамәлгә куючы тарафыннан Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты билгеләгән тәртиптә, әлеге Уставта каралган Лицей эшчәнлегенә төп төрләре нигезендә формалаштырыла һәм раслана.

Лицейның муниципаль биремне үтәүдән баш тартырга хокукы юк.

2.9. Лицейның Россия Федерациясе законнары нигезендә махсус рөхсәт - лицензия таләп ителгән эшчәнлекне башкару хокукы Лицейда аны алган мизгелдән яисә анда күрсәтелгән сроктан барлыкка килә һәм, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, аның гамәлдә булу срогы узгач туктатыла.

3 бүлек. ЛИЦЕЙНЫҢ КОМПЕТЕНЦИЯСЕ, ХОКУКЛАРЫ, БУРЫЧЛАРЫ ҺӘМ ЖАВАПЛИЛЫГЫ

3.1. Лицейга автономиягә (мәгариф, административ, финанс-иқътисадый эшчәнлекне гамәлгә ашыруда мөстәкыйльлек, «Россия Федерациясендә мәгариф турында» Федераль закон, Россия Федерациясенә, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары, Яңа Чишмә муниципаль районының муниципаль норматив хокукый актлары һәм әлеге Устав нигезендә локаль норматив актлар эшләү һәм кабул итү) ия.

3.2. Лицейның максатларына ирешү һәм төп бурычларны гамәлгә ашыру өчен компетенциясенә түбәндәгеләр керә:

3.2.1. Укучыларның эчке тәртибе кагыйдәләрен, эчке хезмәт тәртибен, башка локаль норматив актларны эшләү һәм кабул итү;

3.2.2. Белем бирү эшчәнлеген матди-техник тәэмин итү, дөүләт һәм жирле нормалар һәм таләпләр, шул исәптән федераль дөүләт белем бирү стандартлары, федераль дөүләт таләпләре, мәгариф стандартлары нигезендә биналарны жиһазлау;

3.2.3. Финанс һәм матди чараларның керүе һәм тотылуы турында Гамәлгә куючыга һәм жәмәгатьчелеккә еллык хисап, шулай ук үз-үзенә тикшерү нәтижәләре турында хисап бирү;

3.2.4. Штат расписаниесен билгеләү;

3.2.5. Хезмәткәрләренә эшкә кабул итү, алар белән эш шартнамәләрен төзү һәм өзү, вазыйфай бурычларны бүлү, хезмәткәрләргә өстәмә һөнәри белем бирү шартлары тудыру һәм оештыру;

3.2.6. Лицейның белем бирү программаларын, уку планнарын, дәрәсләр расписаниесен һәм еллык календарь укуы графигын эшләү һәм раслау;

Лицейның үсеш программасын Гамәлгә куючы белән килештереп эшләү һәм раслау;

3.2.8. Лицейга укучыларны кабул итү;

3.2.9. Башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирү уку программаларын, шулай ук күрсәтелгән белем бирү программаларын гамәлгә ашырганда файдалануга тәкъдим ителгән дәрәсләкләрнең расланган федераль исемлеге нигезендә дәрәсләкләр исемлеген билгеләү;

3.2.10. Укучыларның өлгерешен һәм арадаш аттестациясен агымдагы тикшереп торуны гамәлгә ашыру, аларның формаларын, ешлыгын һәм үткәру тәртибен билгеләү;

3.2.11. Белем бирү программаларын үзләштерү нәтижәләрен индивидуаль исәпкә алу, шулай ук әлеге нәтижәләр турындагы мәгълүматны архивларда кәгазь һәм (яисә) электрон чыганаclarда саклау;

3.2.12. Укыту һәм тәрбия, белем бирү технологияләрен, электрон укыту ысулларын файдалану һәм камилләштерү;

3.2.13. Үзара тикшерү үткәру, белем бирүнең сыйфатын бәяләүнең эчке системасы эшчәнлеген тәмин итү;

3.2.14. Сәламәтлекне саклау һәм ныгыту, укучыларның һәм Лицей хезмәткәрләренең туклануын оештыру өчен кирәкле шартлар тудыру;

3.2.15. Мәгариф өлкәсендә дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукий жайга салу функцияләрен башкаручы федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә наркотик чараларны һәм психотроп матдәләрне законсыз куллануны иртәрәк ачыклау максатларында укучыларга социаль-психологик тест үткәруне оештыру;

3.2.16. Укучыларның физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнуе өчен шартлар тудыру;

3.2.17 Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары белән тыелмаган Лицейда гамәлгә ашырыла торган укучыларның, ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) ижтимагый берләшмәләре эшчәнлегенә ярдәм итү;

3.2.18. Фәнни-методик эшнә оештыру, шул исәптән фәнни һәм методик конференцияләр, семинарлар оештыру һәм үткәру;

«Интернет» челтәрендә Лицейның рәсми сайты булдыруны һәм алып баруны тәмин итү;

3.2.20. Гамәлгә куючы белән килештереп, Лицей структурасын төзү;

3.3. Лицей түбәндәгеләргә хокуклы:

3.3.1. Фәнни һәм (яисә) ижат эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

3.3.2. Хезмәт өчен түләүнең билгеләнгән фонды, хезмәткә түләүнең гамәлдәге системасы нигезендә хезмәткәрләрне бүләкләү тәртибе, шартлары һәм күләмнәре чикләрендә өстәмә түләүләр билгеләү һәм вазыйфай окладларга өстәмә түләү;

3.3.3. Устав эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен өстәмә финанслау чыганаclarын һәм матди чараларны жәлеп итү;

3.3.4. Гражданнарның консультация, агарту эшчәнлеген, сәламәтлеген саклау өлкәсендәге эшчәнлекне алып бару, каникуллар вакытында укучыларның ялын һәм сәламәтләнүен оештыруны гамәлгә ашыру;

3.3.5. Гамәлгә куючы белән килештереп филиаллар төзү һәм вәкиллекләр ачу;

3.3.6. Гамәлдәге законнарга каршы килми торган юридик һәм физик затлар белән, шулай ук Лицей эшчәнлегенә максатларына һәм предметына каршы бармаслык төр шартнамәләр төзү;

3.3.7. Устав эшчәнлегенә төп юнәлешләрен финанслауны тәмин итү өчен, шулай ук аңа карый торган акчалар, мөлкәт һәм башка объектлар, интеллектуаль һәм ижади хезмәт продуктлары рәвешендәге матди булмаган кыйммәтләр, аның эшчәнлегенә нәтижәсе булып торучы, шулай ук үз

эшчәнлегеннән алынган һәм әлеге керемнәргә милекчелек объектларыннан алынган керемнәр, аңа беркетелгән мөлкәтне оператив идарә хокукында мөстәкыйль файдалану;

3.3.8. Законда билгеләнгән тәртиптә арендатор һәм мөлкәтне арендага бирүче сыйфатында чыгыш ясау;

3.4. Лицей үз эшчәнлеген мөгариф турындагы законнар нигезендә гамәлгә ашырырга тиеш, шул исәптән:

3.4.1. Белем бирү программаларын тулы күләмдә гамәлгә ашыруны, укучыларны билгеләнгән таләпләргә эзерләү сыйфатының туры килүен, кулланыла торган формаларның, чараларның, укыту һәм яш, психофизик үзенчәлекләргә, сәләтләргә, укучыларның мәнфәгатьләренә һәм ихтыяжларына туры килүен тәмин итәргә;

3.4.2. Укучыларны, Лицей хезмәткәрләренә тормышын һәм сәламәтлеген тәмин итә торган билгеләнгән нормалар нигезендә укытуның, аларны карап тотуның куркынычсыз шартларын тудырырга;

3.4.3. Балигъ булмаган укучыларның, Лицей хезмәткәрләренә, ата-аналарның (законлы вәкилләренә) хокукларын һәм ирекләрен үтәргә.

3.4.4. Ел саен Гамәлгә куючы алдында Лицейның финанс-хужалык эшчәнлегенә турында хисап тотарга;

3.4.5. Барлык хезмәткәрләренә, ата-аналарны (законлы вәкилләренә) әлеге Устав белән, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруга лицензия белән, дөүләт аккредитациясе турында таныклык, белем бирү программалары һәм белем бирү эшчәнлеген оештыруны һәм гамәлгә ашыруны регламентлаштыручы башка документлар белән таныштырырга;

3.4.6. Хезмәткәрләргә хезмәт хакын һәм башка түләүләренә үз вакытында һәм тулы күләмдә түләүне тәмин итәргә;

3.4.7. Финанс-хужалык һәм башка эшчәнлек нәтижәләренә оператив һәм бухгалтерлык исәбен алып барырга, статистик хисапчылык алып барырга, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда хисаплар биреп, мөлкәттән файдалану һәм эшчәнлек нәтижәләре турында хисап тотарга;

3.4.8. Дөүләт органнарына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында каралган очракларда һәм тәртиптә мәгълүмат бирергә;

3.4.9. Әлеге Устав белән бәйлә бурычларны тайпылышсыз һәм тулы күләмдә үтәү;

3.4.10. Гамәлгә куючы тарафыннан билгеләнгән Лицей өчен муниципаль биремне үтәү;

3.4.11. Укучыларның шәхси составы һәм контингенты буенча документларның исәбен һәм сакланышын, шулай ук билгеләнгән тәртиптә аларны дөүләт саклавына вакытында тапшыруны тәмин итү;

3.4.12. Федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында каралган башка бурычларны үтәү.

3.5. Лицей үз компетенциясенә кергән функцияләренә үтәмәгән яисә тиешенчә үтәмәгән өчен, уку планы нигезендә белем бирү программаларын тулы күләмдә гамәлгә ашырмаган өчен, үз чыгарылыш укучыларының белем сыйфаты, шулай ук укучыларның, Лицей хезмәткәрләренә тормышы һәм

сәламәтлеге өчен законнарда билгеләнгән тәртиптә җаваплы. Балигъ булмаган балаларның ата-аналарының (законлы вәкилләренә) белем алу хокукын бозган яки законсыз чикләгән, белем бирү эшчәнлеген оештыру һәм гамәлгә ашыру таләпләрен бозган өчен Лицей һәм лицейның вазыйфай затлары административ җаваплылыкка тартыла.

4 бүлек. ЛИЦЕЙДА ТӘРБИЯ ҺӘМ УКУТУНЫ ОЕШТЫРУ НИГЕЗЛӘРЕ

4.1. Лицейда белем бирү эчтәлеге, тиешле үрнәк төп белем бирү программаларын исәпкә алып, федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә эшләнә торган, Лицей тарафыннан мөстәкыйль рәвештә кабул ителә һәм гамәлгә ашырыла торган белем бирү программалары белән билгеләнә.

Лицейда белем бирү процессын оештыру уку планы, еллык календарь графигы һәм лицей тарафыннан мөстәкыйль рәвештә эшләнә һәм раслана торган дәрәсләр расписаниесе белән регламентлана.

4.2. Лицей белем бирүнең өч баскычындагы төп гомуми белем бирү программалары дәрәжәсенә туры китереп белем бирү процессын гамәлгә ашыра:

I баскыч - башлангыч гомуми белем (үзләштерүнең норматив срогы 4 яшь), 1-4 сыйныф;

II баскыч - төп гомуми белем (үзләштерүнең норматив срогы 5 ел), 5-9 сыйныфлар;

III баскыч - урта гомуми белем (норматив үзләштерү срогы 2 ел), 10-11 сыйныфлар.

Башлангыч гомуми белем белем укучының шәхесен формалаштыруга, аның индивидуаль сәләтен үстерүгә, уку эшчәнлегендә уңай мотивация һәм белем алуга (уку, язу, уку эшчәнлегенә төп күнекмәләрен, теоретик фикерләү элементларын, үз-үзенә контрольдә тотуның иң гади күнекмәләрен, сөйләм һәм үз-үзенә тоту культурасын үстерүгә, шәхси гигиена һәм сәламәт яшәү рәвеше нигезләренә) юнәлтелгән.

Төп гомуми белем укучының шәхесен формалаштыруга (әхлакый карашлар, эстетик зәвык һәм сәламәт яшәү рәвеше, шәхесара һәм этникара аралашуның югары культурасы булдыруга, фән нигезләрен, Татарстан Республикасы дәүләт телен, акыл һәм физик хезмәт күнекмәләрен үзләштерүгә, һәвәсләкләрне, мәнфәгатьләрне, социаль үзбилгеләнешкә сәләтне үстерүгә) юнәлтелгән.

Урта гомуми белем укучының шәхесен алга таба формалаштыруга, белем алучының иҗади мөмкинлекләрен һәм таныш белүгә кызыксынуны үстерүгә, урта гомуми белем бирү эчтәлеген индивидуальләштерү һәм һөнәри ориентацияләү нигезендә мөстәкыйль уку эшчәнлегенә күнекмәләрен формалаштыруга, укучыны жәмгыятьтә тормышка әзерләүгә, мөстәкыйль тормыш сайлауга, мәгарифне давам итүгә һәм һөнәри эшчәнлек башлануға юнәлдерелгән.

Башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирүнең белем бирү программалары буенча белем бирү эшчәнлеген оештыру, укучыларның аерым уку предметларын, тиешле белем бирү программасының предметлы

өлкәләрен тирәнтен өйрәнүне тәэмин итә торган белем бирү ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алып, эчтәлекнең дифференциациясенә нигезләнәргә мөмкин (профильле укуы).

Башлангыч гомуми белем, төп гомуми белем, урта гомуми белем мәжбүри белем бирү дәрәжәләре булып тора.

4.3. Лицейда укучыларны тәрбияләү һәм укуы Татарстан Республикасының дәүләт телләрендә - рус һәм татар телләрендә алып барыла.

4.4. Лицейда кабул итү кагыйдәләре.

4.4.1. Лицейда уку Лицейның белем бирү программалары буенча белем алу, шулай ук белем бирү оешмаларынан читтә белем алучы затларга арадаш һәм (яисә) дәүләт йомгаклау аттестациясен узду максатында гамәлгә ашырыла.

4.4.2. Төп гомуми белем бирү программалары буенча белем бирү Лицейда тиешле дәрәжәдәге гомуми белем алу хокукына ия һәм Лицей беркетелгән территориядә яшәүче гражданныр лигасында (алга таба - беркетелгән территория) кабул итүне тәэмин итә.

4.4.3 Лицейга кабул итү, 2012 елның 29 декабрдәге "Россия Федерациясендә мәгариф турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда каралган очраклардан тыш, буш урыннар булмау сәбәпле генә кире кагылырга мөмкин. Ата-аналар Лицейда урыннар булмаган очракта (баланың законлы вәкилләре) аны башка гомуми белем бирү оешмасына урнаштыру мәсьәләсен хәл итү өчен Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегенә турыдан-туры мөрәжәгать итәләр.

4.4.4. Федераль бюджетның, Татарстан Республикасы бюджетының һәм жирле бюджетның бюджет ассигнованиеләре акчалары исәбеннән төп гомуми белем бирү программалары буенча укуга кабул итү, әгәр 2012 елның 29 декабрдәге "Россия Федерациясендә мәгариф турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган булса, һәркем өчен ачык нигездә уздырыла.

4.4.5 Чит ил гражданнырын һәм гражданлыгы булмаган затларны, шул исәптән чит илдәге ватандашларны, бюджет ассигнованиеләре хисабына гомуми белем бирү программалары буенча уку Лицейга кабул итү Россия Федерациясенә халыкара килешүләре, 2012 елның 29 декабрдәге "Россия Федерациясендә мәгариф турында" 273-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.4.6. Лицей укуыга керүчеләренә һәм (яисә) аларның ата-аналарын (законлы вәкилләрен) әлегә устав, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруга лицензия, дәүләт аккредитациясе турында таныклык, белем бирү программалары һәм белем бирү эшчәнлеген оештыруны һәм гамәлгә ашыруны регламентлаштыручы башка документлар белән таныштырырга тиеш.

4.4.7. Лицей Яңа Чишмә муниципаль районы жирле үзидарә органының мәгариф оешмаларын агымдагы елның 1 февраленнән дә соңга калмыйча бастырып чыгарыла торган Яңа Чишмә муниципаль районының конкрет территорияләренә беркетү турында күрсәтмә акт урнаштыра (алга таба - беркетелгән территория турында күрсәтмә акты).

4.4.8 Гражданнырын оешкан төстә кабул итү максатында Лицей беренче сыйныфка мәгълүмати стендта, "Интернет" челтәрендәге рәсми сайтта,

массакулэм мэгълүмат чараларында (шул исэптэн электрон) түбэндэгелэр турында мэгълүмат урнаштыра:

- беркетелгэн территория турында күрсэтмэ акты басылып чыкканнан соң 10 календарь көннэн дә соңга калмыйча беренче сыйныфларда урыннар саны;
- беркетелгэн территориядә яшәмэгән балаларны 1 июльдән дә соңга калмыйча кабул итү өчен буш урыннар саны.

4.4.9. Лицейга гражданны кабул итү ата-ананың (законлы вәкил) шәхесен таныкларчы документның оригиналын йә "Россия Федерациясендә чит ил гражданнының хокукый хәле турында"2002 елның 25 июлендәге 115-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә Россия Федерациясендә чит ил гражданы һәм гражданнылыгы булмаган зат шәхесен таныкларчы документның оригиналын күрсәткәндә баланың ата-анасының (законлы вәкил) шәхси гаризасы буенча гамәлгә ашырыла.

Лицей күрсәтелгән гаризаны, гомуми файдаланудагы мэгълүмат-телекоммуникация челтәрләреннән файдаланып, электрон документ рәвешендә кабул итә ала.

4.4.10. Баланың ата-аналары (законлы вәкилләре) гаризасында түбәндәгә белешмәләр күрсәтелә:

- а) баланың фамилиясе, исеме, атасының исеме (соңгысы - булган очракта);
- б) баланың туу датасы һәм урыны;
- в) баланың фамилиясе, исеме, атасының (законлы вәкилләре) исеме (соңгысы - баланың ата-анасы булганда);
- г) баланың, аның ата-анасының (законлы вәкилләренен) яшәү урыны адресы;
- д) баланың ата-аналарының (законлы вәкилләренен) контакт телефоннары.

Гаризаның яқынча формасы Лицей мэгълүмат стендында һәм (яисә) Лицейның "Интернет" челтәрендәгә рәсми сайтында урнаштырыла.

Лицейда кабул итү өчен:

- беркетелгән территориядә яшәүче балаларның ата-аналары (законлы вәкилләре) баланы беренче сыйныфка кергү өчен өстәмә рәвештә бала туу турында таныклыкның төп нөсхәсен яисә мөрәжәгать итүченең туганлыгын раслый торган документны, баланы яшәү урыны яисә беркетелгән территориядә торы урыны буенча теркәү турында таныклык яисә беркетелгән территориядә яшәү урыны буенча яисә булу урыны буенча белешмәләренә үз эченә алган документны күрсәтеләр;

- беркетелгән территориядә яшәмэгән балаларның ата-аналары (законлы вәкилләре) өстәмә рәвештә бала туу турында таныклык күрсәтеләр;

- чит ил гражданны яисә гражданнылыгы булмаган затлар булган балаларның ата-аналары (законлы вәкилләре) өстәмә рәвештә гариза бирүченең туганлыгын раслый торган документ (яисә бала хокукларын тапшыруның законлылыгы) һәм мөрәжәгать итүченең Россия Федерациясендә булу хокукын раслый торган документ күрсәтеләр.

Чит ил гражданны һәм гражданнылыгы булмаган затлар барлык документларны да рус телендә яки расланган тәртиптә рус телендә тәржемәсе белән бергә тапшыралар.

Документлар кабул иткәндә белдерелә торган документларның күчәрмәләре баланы укыган вакытта Лицейда саклана.

4.4.11.Балаларның ата-аналары (законлы вәкилләре) үз теләкләре белән башка документларны тапшырырга хокуклы.

4.4.12.Лицейда урта гомуми белем алу өчен кабул иткәндә билгеләнгән үрнәктәге төп гомуми белем турында аттестат бирелә.

4.4.13. Балаларны Лицейга кабул итү өчен нигез буларак башка документлар бирүне таләп итү рөхсәт ителми.

4.4.14. Белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруга лицензия белән баланың ата-аналарын (законлы вәкилләрен) таныштыру факты, Лицейның дөүләт аккредитациясе турында таныклык, Лицей уставы баланы кабул итү турындагы гаризада теркәлә һәм баланың ата-анасының (законлы вәкилләренен) шәхси имзасы белән таныклана.

Баланың ата-анасы (законлы вәкилләре) имзасы белән шулай ук аларның шәхси мәгълүматларын һәм баланың шәхси мәгълүматларын Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә эшкәртүгә ризалык белдерелә.

4.4.15 Беркетелгән территориядә яшәүче гражданныр өчен Лицейның беренче сыйныфына гаризалар кабул итү 1 февральдән дә соңга калмыйча башлана һәм ел саен 30 июньнән дә соңга калмыйча тәмамлана.

Лицейга кабул итүгә документлар кабул ителгәннән соң 7 эш көне дәвамында директор Лицей боерыгы белән рәсмиләштерелә.

Беркетелгән территориядә яшәмәгән балалар өчен беренче сыйныфка гаризалар кабул итү ел саен 1 июльдән буш урыннарны тутыру вакытына кадәр, әмма 5 сентябрьдән дә соңга калмыйча башлана.

Беркетелгән территориядә яшәүче барлык балаларны беренче сыйныфка кабул итүне тәмамлап, беркетелмәгән территориядә яшәүче балаларны 1 июльдән соңгына кабул итә.

4.4.16. Лицей балаларының ата-аналарына (законлы вәкилләренә) уңайлы булсын өчен, яшәү урыны (тору) буенча теркәлү адресына бәйле рәвештә документларны кабул итү графигын билгели.

4.4.17 Беркетелгән территориядә яшәмәгән балаларны буш урыннарга кабул иткәндә, Россия Федерациясе законнары һәм Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә Лицейда беренче чиратта урын бирелү хокукына ия гражданныр балалары өстенлекле хокукка ия.

4.4.18. Сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән балалар төп гомуми белем бирү программасы буенча укуга аларның ата-аналары (законлы вәкилләре) ризалыгы белән һәм психология-медицина-педагогика комиссиясе киңәшләре нигезендә генә кабул ителә.

4.4.19.Балаларның ата-аналары (законлы вәкилләре) тарафыннан тапшырылган документлар гаризаларны кабул итү журналында теркәлә. Балаларның ата-аналарына (законлы вәкилләренә) гариза теркәлгәннән соң, баланы Лицейда кабул итү турында гаризаның теркәү номеры турында, тапшырылган документлар исемлеге турында мәгълүматны үз эченә алган документлар алу өчен расписка бирелә. Расписка документлар кабул итү өчен җаваплы вазыйфаи зат Лицейның имзасы һәм Лицей мөһере белән таныклана.

4.4.20.Лицей директорының балаларны укырга кабул итү турындагы боерыклары Лицейның мәгълүмат стендында аларны раслау көнендә урнаштырыла.

4.4.21.Лицейда укучы һәр балага барлык документлар саклана торган шәхси эш ачыла.

4.5. Сәламәтлеге торышы буенча каршылыклар булмаганда беренче сыйныфка 6 тә 6 айлык, әмма 8 яшьтән узмаган балалар кабул ителә. Гамәлгә куючы карары нигезендә Лицей иртәрәк яшьтәге балаларны белем алу өчен кабул итә ала.

4.6. Лицейның буш урыннары булганда, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы башка оешмалардан 2-11 сыйныфлар укучысын кабул итәргә хокуклы.

4.7.Лицей Лицейның төп гомуми белем программасын үзләштергән 9 нчы сыйныф укучыларының барысын да укуларны дәвам итәргә 10 сыйныфка кабул итә.

4.8. Белем бирүнең гаилә формасындагы затны Лицейда санау белем бирү оешмасында укуны дәвам итү өчен Россия Федерациясенең норматив хокукый актлары һәм әлеге устав нигезендә гамәлгә ашырыла.

4.9.Лицейда дисциплина укучыларның, педагогларның кешелек абруен ихтирам итү нигезендә хуплана. Лицей укучыларына физик, психологик көч куллану һәм әхлаксыз тәсир итү методларын куллану рөхсәт ителми.

4.10. Лицейга сыйныфлар (төркемнәр) саны һәм аларның тулылануы белем бирү процессын гамәлгә ашыру өчен кирәкле санитария нормаларына һәм шартларына бәйле рәвештә билгеләнә.

4.11. Компенсацияләүче укыту классларыннан тыш, сыйныфларның тулылыгы 25 кешедән артмаска тиеш.

4.12.Уку елы Лицейда 1 сентябрьдә башлана. Әгәр бу көн ял көненә туры килсә, уку елы беренче эш көнендә башлана.

Уку елының озынлыгы 1-нче, 9 нчы сыйныфларда - 34 атна, 2-8 нче сыйныфларда - 35 атна.

Лицейда уку елы 1-9 сыйныфларда уку чирекләренә һәм 10-11 сыйныфларда яртыееллыкларга бүленә.

4.13. Каникулларның озынлыгы уку елы дәвамында кимендә 30 календарь көн, жәй көне 8 атнадан ким булмаган дәвамлылыкта билгеләнә.

Каникуллар чоры Лицейның Гамәлгә куючысы белән килештереп, Педагогик совет карары белән үзгәртелергә мөмкин.

Аерым укучылар өчен каникул вакыты табиб тәкъдиме буенча үзгәргә мөмкин.

Беренче сыйныф укучылары өчен уку елы дәвамында өченче чирек уртасында өстәмә атналык каникуллар билгеләнә.

4.14. Лицейның эш (дәресләр) режимы эчке тәртип белән билгеләнә.

4.16.1. Уку бер сменада оештырыла.

4.16.2. Укучыларның укыту йөкләнеше, дәресләр режимы сәламәтлек саклау органнары белән килештерелгән тәкъдимнәр нигезендә әлеге Лицей Уставы белән билгеләнә.

4.16.3. Уку планы төп белем бирү юнәлешләрен, уку предметлары исемлеген, аларны, укучыларны укыту үзенчәлекләрен һәм 1 нче сыйныфта биш көнлек һәм 2-11 сыйныфларда алты көнлек сәгатьләрдә максималь рөхсәт ителгән йөкләнешне исәпкә алып, уку еллары буенча бүлүнә билгели.

4.16.4. Дәресләрнең саны һәм эзлеклелеге уку дәресләре расписаниесе

белән билгеләнә; 1 сыйныфларда дәресләрнең озынлыгы - 35 минут, 2 нче җартыеллыкта 45 минут, 2-11 сыйныфларда - 45 минут.

Уку дәресләрен 8 сәгатьтән дә иртәрәк башламаска кирәк. Нульле дәресләр үткөрү рөхсәт ителми.

4.16.5 Барлык сыйныфларда да дәрес дәвамында барлык сыйныфларда физкультпауза һәм физкультминут үткөрү өчен вакыт бирелә;

4.16.6. Өй эше биремнәренә күләме (барлык предметлар буенча) аны үтәүгә вакыт чыгымнары (астрономия сәгатьләрендә) артмаска тиеш: 2 - 3 классларда - 1,5 сәг, 4 - 5 сыйныфларда - 2 сәг, 6 - 8 классларда - 2,5 сәг, 9 - 11 сыйныфларда - 3,5 сәг.

4.16.7. Укучылар расланган график нигезендә туклана.

4.17. Укучыларның белемнәре биш баллы система буенча бәяләнә.

4.18. Башлангыч гомуми һәм (яисә) төп гомуми белем бирүнең төп белем бирү программасын үзләштермәгән укучыларга гомуми белем бирүнең югарырак дәрәжәләрендә уку рөхсәт ителми. Конкрет укучыга карата гомуми белем бирүнең мәжбүрлеген таләп итү, әгәр тиешле белем элгәрәк алынмаган булса, ул унсигез яшькә җиткәнчә үз көчен саклай.

4.19. Гомуми белем бирү программасын, шул исәптән уку предметының аерым өлешен яисә бөтен күләмен, курсны, гомуми белем бирү программасының дисциплинасын (модулен) үзләштерү, укучыларның өлгереш һәм арадаш аттестацияләвенә агымдагы контроле белән бергә алып барыла. Өлгергәнлекне һәм укучыларны арадаш аттестацияләүне агымдагы контрольдә тотуның формалары, вакыты һәм тәртибе Лицей тарафыннан мөстәкыйль билгеләнә.

4.20. Төп гомуми һәм урта гомуми белем бирүнең төп белем бирү программаларын үзләштерү йомгаклау аттестациясә белән тәмамлана, ул мәжбүри.

4.21. Төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча Лицейга гайлә белеме яисә үзлегеннән белем алу рәвешендә белем бирү программасын үзләштерүче затлар Күрсәтелгән аттестация узганда экстерннар укучыларның тиешле белем бирү программасы буенча академик хокукларыннан файдалана.

4.22. Уку елының тиешле белем бирү программасын тулы күләмдә үзләштергән укучылар икенче сыйныфка күчәләр. Күчерү Лицейның Педагогик советы карары буенча башкарыла.

Нигезле сәбәпләр аркасында аттестация узмаган яисә академик бурычлары булган укучылар киләсе сыйныфка шартлы рәвештә күчәләр.

Академик бурычны бетерү өчен җаваплылык киләсе уку елы дәвамында аларның ата-аналарына (законлы вәкилләренә) йөкләнә.

Гомуми белем бирү программалары буенча Лицейда укучылар, аны төзегән вакыттан алып, билгеләнгән срокларда академик бурычын бетермәсәләр, аларның ата-аналары (законлы вәкилләре) тарафыннан кабат укытуга калдырыла, төп белем бирү программалары буенча укырга психологик-медицина-педагогик комиссия рекомендацияләре нигезендә яисә индивидуаль укыту планы буенча укытуга күчәләр.

4.23 Төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча дүрләт йомгаклау аттестациясен уңышлы үткән затларга тиешле дәрәжәдәге

гомуми белем алуны раслый торган төп гомуми яисә урта белем турында аттестат бирелә.

4.24. Йомгаклау аттестацияләрен узмаган яисә йомгаклау аттестациясендә канәгатләнәрлек булмаган нәтижәләр алган затларга, шулай ук төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү уку-укыту программасының бер өлешен үзләштергән һәм (яисә) Лицейдан куыш чыгарылган затларга белем бирү турында яисә Лицей мөстәкыйль рәвештә билгеләгән үрнәк буенча уку вакыты турында белешмә бирелә.

4.25. Төп гомуми белем бирү программаларын үзләштергән һәм дәүләт йомгаклау аттестациясендә канәгатләнәрлек булмаган нәтижәләр алган укучылар, аларның ата-аналары (законлы вәкилләре) күрсәтмәсе буенча, Россия Федерациясе Граждан кодексы үз көченә сәләтлелеге булган затлардан тыш, кабат укытуга калдыралар.

4.26. Балигъ булмаган укучының ата-аналары (законлы вәкилләре), балигъ булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе һәм Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге ризалыгы белән, унбиш яшькә житкән укучы төп гомуми белем алганчы, Лицейны калдырырга мөмкин.

Яңа Чишмә муниципаль районы балигъ булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе, төп гомуми белем алганчы, Лицейны калдырган балигъ булмаган баланың ата-анасы (законлы вәкилләре) һәм Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге белән берлектә, төп гомуми белем бирүнең балигъ булмаганнарга белем бирү программасын укытуның башка рәвешендә һәм аның эшкә урнаштыру буенча ризалыгы белән үзләштерүне дәвам итү чараларын бер айдан да соңга калмыйча кабул итә.

4.27. Тиешле шартлар булганда, укучыларның һәм ата-аналарның (законлы вәкилләрнен) ризалыгы белән, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән килешенеп һәм лицензия алганда, өстәмә белем бирү хезмәтләре сыйфатында һөнәри эзерлек үткәрелергә мөмкин.

4.28. Укучыларны укудан чыгару тәртибе һәм нигезләре.

4.28.1. Укучыларны Лицейдан чыгару түбәндәгечә башкарыла:

- Бу уңайдан белем алу (укыту) тәмамлангач;

- балигъ булмаган укучы баланың укучы яисә ата-анасы (законлы вәкилләре) инициативасы буенча, шул исәптән укучы белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы башка оешмага белем бирү программасын үзләштерүне дәвам итү өчен күчерелгән очракта;

- унбиш яшькә житкән укучыга карата дисциплинар жәза чарасы буларак Лицей инициативасы буенча күчерелгән очракта;

- Лицейда кабул итү тәртибен бозган очракта, укучыны мәгариф оешмасына законсыз керткән очракта;

- укучы яисә балигъ булмаган укучы һәм белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешма ихтыярына бәйле булмаган сәбәпләр буенча.

4.28.2. Лицейдан чыгару укучыларны Лицейда күчерү, укудан чыгару һәм торгызу тәртибе һәм нигезләре турындагы нигезләмәдә каралган тәртиптә гамәлгә ашырыла һәм Лицей директоры боерыгы белән рәсмиләштерелә.

4.28.3. Унбиш яшькә житкән балигъ булмаган укучыны дисциплинар жәза чарасы буларак Лицейдан чыгару дисциплинар гамәл кылган өчен берничә

тапкыр рөхсәт ителә. Дисциплинар жәза чарасы, әгәр педагогик тәәсирнең дисциплинар жаваплылыкка тарту һәм башка чаралары нәтижә бирмәгән һәм укучының Лицейга алга таба китүе башка укучыларга тискәре йогынты ясаса, аларның Лицей хезмәткәрләренең хокукларын, шулай ук Лицейның нормаль эшчәнлеген бозса, кулланыла.

4.28.4. Балигъ булмаган укучыны дисциплинар жәза чарасы буларак чыгару, әгәр элек күрелгән бер төркем дисциплинар жаваплылыкка тарту чараларының вакыты чыкса һәм (яисә) дисциплинар жаваплылыкка тарту чаралары билгеләнгән тәртиптә бетерелсә, кулланылмый.

4.28.5. Унбиш яшькә житкән һәм төп гомуми белем алмаган балигъ булмаган баланы дисциплинар жәза чарасы буларак куып чыгару турындагы карар аның эти-әнисенең (законлы вәкилләренең) фикерен һәм Яңа Чишмә муниципаль районының балигъ булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе ризалыгы белән кабул ителә. Ятим балаларны, ата – ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларны күчерү турындагы карар балигъ булмаганнар эшләре һәм аларның хокукларын яклау комиссиясе һәм Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының опека һәм попечительлек органы ризалыгы белән кабул ителә.

4.28.6. Балигъ булмаган укучыны дисциплинар жәза чарасы буларак куып чыгару турында Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитеты мәгариф бүлегенә кичекмәстән хәбәр итә. Яңа Чишмә муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге һәм Лицейдан куып чыгарылган балигъ булмаган укучының ата-аналары (законлы вәкилләре) бер айдан да соңга калмыйча балигъ булмаганны гомуми белем алу белән тәәмин итә торган чаралар күрә.

4.28.7. Әгәр укучы яисә ата-ана (законлы вәкилләр) белән балигъ булмаган укучы белем алу (түләүле белем бирү хезмәтләрен күрсәтү) турында килешү төзелгән булса, мондый шартнамә Лицей директорының боерыгы нигезендә өзелә.

4.28.8. Лицей белем бирү мөнәсәбәтләре вакытыннан алда туктатылганда, укучыны куып чыгару турындагы боерык басылып чыкканнан соң өч көн эчендә Лицейдан куылган затка Лицейда билгеләнгән үрнәк буенча уку турында белешмә бирә.

4.28.9. Лицей инициативасы буенча чыгарылган укучы Лицейга кабат кабул итү тәртибе һәм шартлары Лицей укучыларын күчерү, укудан чыгару һәм кабат кабул итү тәртибе һәм нигезләре турындагы нигезләмә белән билгеләнә.

4.29. Укучыларның хезмәт эшчәнлегенең төрле рәвешләрендә катнашуы ихтыяри булу принцибына нигезләнә. Укучыларны ижтимагый берләшмәләргә һәм оешмаларга, ижтимагый-сәяси хәрәкәтләргә һәм партияләргә керергә мәжбүр итү, шулай ук аларны агитация кампанияләрендә һәм сәяси акцияләрдә катнашуга мәжбүри жәлеп итү рөхсәт ителми.

4.30. Укучылар клубларга, секцияләргә, түгәрәкләргә, студияләргә, кызыксынулар буенча Лицейда эшләүче берләшмәләргә йөри, шулай ук конкурсларда, олимпиадаларда, күргәзмәләрдә, массакүләм чараларда катнаша ала.

4.31. Өйдә индивидуаль уку планнары буенча уку авыру очрагында гамәлгә ашырыла. Лицей сәламәтлеге торышы турында медицина бәяләмәсе нигезендә укучылар белән өйдә шөгыйльләнгән тәәмин итә. Норматив

документлар нигезендә атнага уку сәгатьләре саны бирелә, расписание төзелә, боезык белән педагогларның персонал составы билгеләнә, үткәрелгән дәрес журналы алып барыла. Ата-аналар (законлы вәкилләр) өйдә дәресләр үткәрү өчен шартлар тудырырга тиеш. Өйдә индивидуаль уку планнары буенча укыту тәртибе әлеге Устав белән җайга салынган Лицейның локаль норматив актлары белән билгеләнә.

4.32. Белем бирү программаларын гамәлгә ашыруның челтәр формасы укучыларның белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы берничә оешма, шул исәптән чит ил, шулай ук кирәк булганда башка оешмалар ресурсларыннан файдаланып Лицейның белем бирү программасын үзләштерү мөмкинлеген тәмин итә. Мәгариф программаларын гамәлгә ашыруда, челтәр формасын кулланып, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмалар белән беррәттән, шулай ук белем бирүне гамәлгә ашыру, укыту һәм житештерү практикасын үткәрү һәм укыту эшчәнлегенә тиешле белем бирү программасында каралган башка төрләрән гамәлгә ашыру өчен кирәкле ресурсларга ия фәнни оешмалар, медицина оешмалары, мәдәният оешмалары, физкультура-спорт оешмалары һәм башка оешмалар катнаша ала.

Белем бирү программаларын гамәлгә ашыруның челтәр формасын куллану оешмалар арасындагы шартнамә нигезендә гамәлгә ашырыла. Мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыручы берничә оешма челтәр формасыннан файдаланып, белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны оештыру өчен, мондый оешмалар шулай ук мәгариф программаларын бергәләп эшлиләр һәм раслыйлар.

Эшчәнлекне оештыру тәртибебелем бирү программаларын гамәлгә ашыруның әлеге җайга салынмаган төре Устав белән Лицейның локаль норматив актлары белән билгеләнә.

4.33. Лицей уку-укыту программаларын гамәлгә ашырганда башкарма хакимиятнең дәүләт сәясәтен эшләү һәм мәгариф өлкәсендә норматив-хокукий җайга салу функцияләрен башкаручы федераль органы билгеләгән тәртиптә электрон уку, дистанцион белем бирү технологияләрен кулланырга хокуклы.

4.33.1. Мәгариф программаларын, бары тик электрон белем бирүне, дистанцион белем бирү технологияләрен кулланып, Лицейда гамәлгә ашырганда, электрон мәгълүмат ресурсларын, электрон белем бирү ресурсларын, мәгълүмат технологияләре, телекоммуникация технологияләре җыелмасын, тиешле технологик чаралар җыелмасын үз эченә алган һәм укучыларның кайда булуына бәйсез рәвештә, белем бирү программаларын тулысынча үзләштерүне тәмин итә торган электрон мәгълүмат-белем бирү мөхитенә эшләве өчен шартлар тудырылырга тиеш.

4.33.2. Мәгариф өлкәсендә дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукий җайга салу функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы тарафыннан фәкать электрон белем бирү, дистанцион белем бирү технологияләрен кулланып рөхсәт ителмәгән мәгариф программаларын гамәлгә ашыру раслана.

4.33.3. Электрон белем бирүне, дистанцион белем бирү технологияләрен кулланып белем бирү программаларын гамәлгә ашырганда, укучыларның кайда булуына карамастан, Лицей белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру урыны булып тора.

4.33.4. Лицей электрон белем бирүне, дистанцион белем бирү технологияләрен кулланып, белем бирү программаларын гамәлгә ашырганда дәүләт серен яисә закон белән саклана торган башка серне тәшкит итүче белешмәләрне яклауны тәмин итә.

4.33.5. Электрон белем, дистанцион белем бирү технологияләрен кулланып белем бирү программаларын гамәлгә ашыру тәртибе әлеге устав белән жайга салынган Лицейның локаль норматив актлары белән билгеләнә.

5 бүлек. УКУТУ-ТӘРБИЯ ПРОЦЕССЫНДА КАТНАШУЧЫЛАР. ЛИЦЕЙ ХЕЗМӘТКӘРЛӘРЕ, АЛАРНЫҢ ХОКУКЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

5.1. Белем бирү мөнәсәбәтләрендә катнашучылар - укучылар, балигъ булмаган укучыларның ата-аналары (законлы вәкилләре), педагогик хезмәткәрләр һәм аларның вәкилләре, Лицей.

Лицейда укучылар - башлангыч гомуми, төп гомуми яисә урта гомуми белем бирү уку-укыту программаларын, өстәмә гомуми белем бирү программаларын үзләштерүче затлар.

5.2. Лицей белән укучылар арасындагы мөнәсәбәтләр әлеге Устав билгеләгән тәртиптә жайга салына.

Белем бирү мөнәсәбәтләренең барлыкка килүенә Лицейның затны лицейга укырга кабул итү турындагы яки арадаш аттестация һәм (яки) дәүләт йомгак аттестациясен узу өчен боерыгы нигез булып тора.

Лицейның мәгариф турындагы законнарда һәм локаль норматив актларында каралган укучының хокуклары һәм бурычлары укырга кабул ителгән затта укырга кабул итү турындагы боерыкта күрсәтелгән датадан барлыкка килә.

5.3. Лицей укучылары түбәндәгеләргә хокуклы:

5.3.1. федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә, шулай ук уку планнары буенча гомуми белемне түләүсез алу;

5.3.2. белем бирү оешмасын һәм белем алу формасын сайлау;

5.3.3. психофизик үсеш үзенчәлекләрен һәм сәламәтлек торышын исәпкә алып, укыту өчен шартлар тудыру, шул исәптән социаль-педагогик һәм психологик ярдәм, түләүсез психологик-медик-педагогик коррекция алу;

5.3.4. Лицейның локаль норматив актларында билгеләнгән тәртиптә үзләштерелә торган белем бирү программасы чикләрендә индивидуаль укыту планы буенча укыту, шул исәптән тизләтелгән укыту;

5.3.5. Лицей тәкъдим иткән исемлектән факультатив (белем бирүнең әлеге дәрәжәсе өчен мәжбүри булмаган, һөнәр, белгечлек яисә эзерлек юнәлеше) һәм электив (мәжбүри тәртиптә сайлана торган) уку предметларын, курсларны, дисциплиналарны (модульләре) сайлау;

5.3.6. белем бирү программасы буенча белем бирү предметлары, курслары, дисциплиналары (модульләре) белән беррәттән Лицейда укытыла торган теләсә нинди башка уку предметларын, курсларны, дисциплиналарны (модульләре) үзләштерү;

5.3.7. укучыларның белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы башка оешмаларда уку предметларын, курсларны, дисциплиналарны (модульләре),

практиканы, өстәмә белем бирү программаларын үзләштерү нәтижеләре билгеләгән тәртиптә Лицей тарафыннан исәпкә алына;

5.3.8. «Хәрби бурыч һәм хәрби хезмәт турында» 1998 елның 28 мартындагы 53-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә хәрби хезмәткә чакырылудан кичектереп тору;

5.3.9. кеше абруен ихтирам итү, физик һәм психик көчләнүнең барлык формаларыннан, шәхесне хурлаудан яклау, тормышны һәм сәламәтлекне саклау;

5.3.10. вөждан иреге, мәгълүмат иреге, үз карашларының һәм инануларының ирекче чагылышы;

5.3.11. каникуллар - белем бирү турындагы законнар һәм календарь уку графигы нигезендә ял итү һәм башка социаль максатлар өчен белем алганда планлы тәнәфесләр;

5.3.12. федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә билгеләнгән тәртиптә, Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан билгеләнгән нигезләрдә академик отпуск, шулай ук йөклелек һәм бала табу буенча отпуск, өч яшкә житкәнче бала карау буенча отпуск;

5.3.13. тиешле дәрәжәдәге белем бирү программасын гамәлгә ашыручы башка белем бирү оешмасына күчерү;

5.3.14. Лицей укучыларын күчерү, укудан чыгару һәм торгызу тәртибе һәм нигезләре турында нигезләмә белән билгеләнгән тәртиптә Лицейда белем алу өчен торгызылу;

5.3.15. Лицей белән идарә итүдә элекке Устав билгеләгән тәртиптә катнашу;

5.3.16. дәүләт теркәве турындагы таныклык, Устав белән, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруга лицензия белән, дәүләт аккредитациясе турындагы таныклык, уку документлары, Лицейда белем бирү эшчәнлеген оештыруны һәм гамәлгә ашыруны регламентлаштыручы башка документлар белән танышу;

5.3.17. Лицей актларына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә шикаять бирү;

5.3.18. библиотека-мәгълүмат ресурсларыннан, Лицейның житештерү базасыннан бушлай файдалану;

5.3.19. локаль норматив актларда, дөвалау-савыктыру инфраструктурасында, мәдәният объектларында һәм спорт объектларында билгеләнгән тәртиптә Лицейдан файдалану;

5.3.20. үзенең ижади сәләтләрен һәм мәнфәгатьләрен үстерү, шул исәптән конкурсларда, олимпиадаларда, күргәзмәләрдә, смотрларда, физкультура чараларында, спорт чараларында, шул исәптән рәсми спорт ярышларында һәм башка массакүләм чараларда катнашуны да кертеп;

5.3.21. югары белем бирү мәгариф оешмаларының һәм (яисә) фәнни оешмаларның фәнни-педагогик хезмәткәрләре житәкчелегендә Лицей гамәлгә ашыра торган фәнни һәм (яисә) ижат эшчәнлегендә Россия Федерациясе законнары нигезендә катнашу;

5.3.22. уку, физкультура, спорт, ижтимагый, фәнни, ижади эшчәнлектәге уңышлары өчен бүләкләү;

5.3.23. мөгариф турындагы законнарда каралган стипендияләр, матди ярдәм һәм башка акчалата түләүләр алу;

5.3.24. ижтимагый һәм гражданлык инициативасы барлыкка килү;

5.3.25. укучылар шулай ук Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнарында каралган башка хокукларга ия.

5.4. Укучылар түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

5.4.1. белем бирү программасын жиренә житкереп үзләштерергә, индивидуаль уку планын үтәргә, шул исәптән уку планы яисә индивидуаль уку планы белән каралган уку дәресләренә йөрергә, дәресләргә мөстәкыйль әзерлек башкарырга, белем бирү программасы кысаларында педагог хезмәткәрләр тарафыннан бирелгән биремнәрне үтәргә;

5.4.2. әлеге Устав һәм Лицейның белем бирү эшчәнлеген оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча локаль норматив актлар таләпләрен үтәргә;

5.4.3. укучылар өчен кагыйдәләрен үтәргә;

5.4.4. Лицейның эчке тәртибе кагыйдәләрен үтәргә;

5.4.5 сыйныфларда, бүлмәләрдә, остаханәләрдә чисталыкны сакларга, Лицей мөлкәтенә сак карарга, аны чиста һәм тәртиптә тотарга;

5.4.6. куркынычсызлык техникасы кагыйдәләрен үтәргә, янгынга каршы куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәргә;

5.4.7. Лицей хезмәткәрләре таләпләрен әлеге Устав һәм эчке хезмәт тәртибе кагыйдәләре өлешендә аларның компетенцияләренә карата башкарырга;

5.4.8. башка укучыларның һәм Лицей хезмәткәрләренең абруен хөрмәт итәргә, башка укучыларга белем алу өчен киртәләр булдырмака.

5.4.9 бөтен уку елы дәвамында киём-салымга һәм тышкы күренешкә төп таләпләрен үтәргә. Форманы чиста тотарга, аңа сак карарга.

5.4.10. укучыларның әлеге уставта каралмаган башка бурычлары 2012 елның 29 декабрәндәге N 273-ФЗ "Россия Федерациясендә мөгариф турында" Федераль закон, башка федераль һәм республика законнары, мөгариф турында шартнамә (ул булса) белән билгеләнә.

5.5. Санап үтелгән бурычларны уңышлы үтәүче Лицей укучылары Лицейның идарә органнары тарафыннан бүләкләнә:

5.5.1. рәхмәт белдерү белән;

5.5.2. Мактау грамотасы белән бүләкләү;

5.5.3. Мактау грамотасы, мактау кәгазе белән бүләкләү;

5.5.4. бүләк белән;

5.5.5. ата-аналарга (законлы вәкилләренә) рәхмәт хаты юллау белән.

5.6. Әлеге уставны, эчке тәртип кагыйдәләрен һәм белем бирү эшчәнлеген оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча башка локаль норматив актларны үтәмәгән яисә бозган өчен укучыларга дисциплинар жәза чаралары - кисәтү, Лицейдан куып чыгару чаралары кулланылырга мөмкин.

5.6.1. Дисциплинар жәза чаралары башлангыч гомуми белем бирүнең белем бирү программалары буенча укучыларга, шулай ук сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән укучыларга карата (психик үсешнең тоткарлыгы һәм акыл зәгыйфьлегенең төрле формалары булган) кулланылмый.

5.6.2. Авыру вакытында, каникул, академик ял вакытында укучыларга дисциплинар жэза бирү чараларын куллану, йөклелек һәм бала табу буенча отпуск яисә баланы карау буенча отпуск вакытында рөхсәт ителми.

5.6.3. Лицейны дисциплинар жэза чараларын сайлаганда, дисциплинар гамәлнең, ул башкарган сәбәпләрнең һәм хәлләрнең авырлыгын, укучының элек үз-үзен тотышын, аның психофизик һәм эмоциональ халәтен, шулай ук укучылар советларының, ата-аналар советларының фикерен исәпкә алырга тиеш.

5.7. Ата-аналар (законлы вәкилләр) түбәндәгеләргә хокуклы:

5.7.1. бала фикерен исәпкә алып, төп гомуми белем алганчы, шулай ук белем алу формасын алу психологик-медик-педагогик комиссиясе тәкъдимнән исәпкә алып, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмалар, тел, белем бирү телләре, факультатив һәм электив уку предметлары, курслар, Лицей тәкъдим иткән исемлектән дисциплиналар (модульләр) сайларга;

5.7.2. белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруга Лицей Уставы, лицензия, дәүләт аккредитациясе турында таныклык, уку-программа документлары һәм белем бирү эшчәнлеген оештыруны һәм гамәлгә ашыруны регламентлаштыручы башка документлар белән танышырга;

5.7.3. балага башлангыч гомуми, төп гомуми, гаиләдә урта гомуми белем бирергә. Гаиләдә белем алучы бала, аның ата-анасы (законлы вәкилләр) карары буенча, укытуның теләсә кайсы этабында аның фикерен исәпкә алып, Лицейда белем алуны дәвам итәргә хокуклы;

5.7.4. белем бирү ысуллары, белем бирү технологияләре, шулай ук үз балаларының өлгереш бәяләмәләре белән танышу;

5.7.5. укучыларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклау;

5.7.6 планлаштырыла торган барлык төр тикшерүләр (психологик, психологик-педагогик) укучылар турында мәгълүмат алырга, мондый тикшеренүләр үткәргә яисә мондый тикшерүләрдә катнашуга ризалык бирергә, аларны үткәрүдән яисә катнашудан баш тартырга, укучыларның уздырылган тикшеренүләре нәтижәләре турында мәгълүмат алырга;

5.7.7. Лицей белән идарә итүдә әлеге Устав билгеләгән формада катнашырга;

5.7.8 психологик-медик-педагогик комиссия тарафыннан балаларны тикшергәндә, тикшерү нәтижәләре буенча алынган тикшерүләр һәм тәкъдимнәр буенча фикер алышканда, балаларны укытуны һәм тәрбияләүне оештыру өчен тәкъдим ителгән шартларга карата үз фикерен белдерергә;

5.7.9. педагогик хезмәткәрне, һөнәри яисә шәхси сыйфатлары ата-ана жәмәгәтчелеген канәгатьләндерми торган педагог хезмәткәрне алмаштыру турындагы үтенечнамә бирергә;

5.7.10. Лицейның идарә органнарына, укучыларның, балигъ булмаган укучыларның, ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) хокукларын боза һәм (яисә) кыса торган Лицей хезмәткәрләренә карата куллану турында мөрәжәгатьләр, дисциплинар жезалар жиберергә.

5.7.11. мәгариф мөнәсәбәтләрендә катнашучылар арасындагы бәхәсләрне жайга салу комиссиясенә, шул исәптән педагогик хезмәткәр мәнфәгатьләре конфликты булу яисә булмау турындагы мәсьәләләр буенча мөрәжәгать итәргә;

5.7.12. законнарда каралган башка хокуклар.

5.8. Ата-аналар (законлы вәкилләр) түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

5.8.1. үз балаларына (үз мөмкинлекләре чикләрендә) белем алуны тәмин итәргә, аларга укуда көч житәрлек ярдәм күрсәтергә;

5.8.2 Лицейга аларның балаларын укуга яки тәрбияләүгә бәйле шәхси чакыру буенча килергә.

Баланың Лицейга барыр алдыннан тышкы кыяфәтен, аның укучылар киemenә таләпләргә туры килү-килмәвен тикшереп торырга.

5.8.3. Лицейның эчке тәртибе кагыйдәләрен, укучыларның дәрәсләр режимын билгели торган локаль норматив актлар таләпләрен, Лицей һәм укучылар һәм (яисә) аларның ата-аналары (законлы вәкилләре) арасында мәгариф мөнәсәбәтләрен регламентлаштыру һәм әлеге мөнәсәбәтләренә барлыкка китерү, туктатып тору һәм туктату тәртибен үтәргә;

5.8.4 укучыларның һәм Лицей хезмәткәрләренең намусын һәм абруен хөрмәт итәргә;

5.8.5. үз балаларында шәхесләренең физик, әхлакый һәм интеллектуаль үсешенә ярдәм итүче кешенең һәм гражданның иң яхшы сыйфатларын тәрбияләргә;

5.8.6. үз балаларын жәмәгать урыннарында һәм көнкүрештә дисциплинаны сакларга, үз-үзеңне тоту кагыйдәләрен үтәргә өйрәтергә;

5.8.7. хокукка каршы гамәлләр һәм аларның балигъ булмаган балалары тарафыннан Лицейга китерелгән матди зыян өчен, шулай ук аларның укуы вакытыннан тыш хокукка каршы гамәлләре өчен законда билгеләнгән тәртиптә җаваплылык тотарга;

5.8.8 гамәлдәге законнарда каралган башка бурычларны гамәлгә ашырырга.

5.9. Лицейда укучыларның сәламәтлеген саклауны (беренчел медик-санитар ярдәм күрсәтүдән тыш, вакытлыча медицина тикшерүләре һәм диспансеризация узудан тыш) оештыру Лицей тарафыннан гамәлгә ашырыла.

5.10. Укучыларга беренчел медицина-санитария ярдәме күрсәтүне оештыруны шартнамә нигезендә сәламәтлек саклау өлкәсендә башкарма хакимият органнары гамәлгә ашыра.

Медицина хезмәткәрләренең төп бурычларына түбәндәгеләр керә:

- сәламәтлекнең торышын, укучыларның физик һәм нерв-психик үсешен күзәтү, медицина ярдәме күрсәтү;

- профилактик һәм дөвалау-савыктыру чараларын оештыру һәм үткәрү, аларның нәтижәлелеген бәяләү;

- Лицейның санитария-гигиена һәм эпидемиягә каршы режимны үтәвенә медицина контроле;

- туклануның сыйфатын, укучыларның уку-укуыту һәм дәрестән тыш эшчәнлегенең рациональ режимын үтәвен, хезмәт укуыту процессында санитария-гигиена таләпләрен тәмин итүне тикшереп торуны гамәлгә ашыру;

- гигиена тәрбиясе буенча укучылар белән эшләү, санитария-агарту белемен пропагандалау.

5.11. Белем бирү программаларын гамәлгә ашырганда Лицей укучыларның сәламәтлеген саклау өчен шартлар тудыра, шул исәптән түбәндәгеләрне тәмин итә:

- укучыларның сәламәтлеге торышына агымдагы контроль;
- Россия Федерациясендә гражданнарның сәламәтлеген саклау өлкәсендә укуту һәм тәрбия бирү, санитария-гигиена, профилактика һәм савыктыру чараларын үткөрү;

- дәүләт санитар-эпидемиологик кагыйдәләрен һәм нормативларын үтәү;
- башкарма хакимиятнең мэгариф өлкәсендә дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукий жайга салу функцияләрен башкаручы федераль органы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә, федераль башкарма хакимиятнең сәламәтлек саклау өлкәсендә дәүләт сәясәтен эшләү һәм норматив-хокукий жайга салу функцияләрен башкаручы укучылар белән бәхетсезлек очраklarын тикшерү һәм исәпкә алу.

5.12.Төп гомуми белем бирү программаларын үзләштерүче һәм озак вакытлы дәвалануга мохтаж укучылар өчен мондый укучылар өчен кирәкле дәвалау, тернәкләндерү һәм савыктыру чаралары үткәрелә торган Лицей төзелә. Мондый балаларны, шулай ук сәламәтлеге торышы буенча Лицейга йөри алмаган инвалид балаларны укуту шулай ук өйдә яисә медицина оешмаларында Лицей тарафыннан оештырылырга мөмкин. Медицина оешмасы бәяләмәсе һәм ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) язма мөрәжәгәте өйдә яисә медицина оешмасында укутуны оештыру өчен нигез булып тора.

5.13. Озак дәвалануга мохтаж укучыларның, шулай ук инвалид балаларның өйдә яисә медицина оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча укутуны оештыру өлешендә Лицей һәм ата-аналары (законлы вәкилләре) арасындагы мөнәсәбәтләрне регламентлау һәм рәсмиләштерү тәртибе Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органының норматив хокукий акты белән билгеләнә.

5.14.Лицейда белем бирү процессын психологик яктан тәэмин итү, педагогик хезмәткәрләр белән консультатив һәм профилактик эшне Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы башкарма комитетының мэгариф бүлеге педагог-психологы гамәлгә ашыра.

5.15. Лицей хезмәткәрләренә житәкче һәм педагогик хезмәткәрләр, укуту-тәрбияви һәм башка персонал керә.

Лицей хезмәткәрләре һәм администрациясе арасындагы хезмәт мөнәсәбәтләре хезмәт шартнамәсе белән жайга салына, аның шартлары Россия Федерациясенең хезмәт законнарына каршы килә алмый.

5.16. Лицей хезмәткәрләре хокукы:

5.16.1. Лицей белән идарә итүдә әлеге Устав билгеләгән тәртиптә катнашырга;

5.16.2. Советка һәм башка сайланулы органнарны сайлауда, Лицей эшчәнлегенә мәсьәләләре турында, шул исәптән үзидарә органнары һәм иҗтимагый оешмалар аша фикер алышуда һәм хәл итүдә катнашу;

5.16.3. иминлек һәм гигиена таләпләренә жавап бирә торган хезмәт шартларына;

5.16.4. эш вакытының дәвамлылығын чикләү белән тәэмин ителә торган ялга, атналык ял һәм бәйрәм көннәрен, шулай ук ел саен түләнә торган отпусklarны бирү;

5.16.5 үз һөнәри намусын һәм абруен якларга;

5.16.6. Россия Федерациясе законнарында билгелэнгән тәртиптә Лицей администрациясе боерыкларына һәм күрсәтмәләренә шикаять бирергә;

5.16.7. үз һөнәри эшчәнлеген бушлай оештыру, уку-методик һәм матди-техник тәмин итүне алырга, китапханәләрдән, мәгълүмат ресурсларыннан, уку-методик, социаль-көнкүреш, дөвалау һәм Лицейның башка бүлекчәләре хезмәтләреннән әлегә устав һәм (яисә) коллектив шартнамә нигезендә түләүсез файдаланырга.

5.16.8. аттестация (эшчеләр өчен тарификация) нәтижәләре буенча һәм башкарыла торган эш күләме (уку-методик йөкләнеше, уку төркемнәрендә белем алучылар саны һ.б.) буенча персонал билгеләнә торган квалификациясе нигезендә хезмәткә гадел түләүгә;

5.16.9. хезмәттә һәм жәмәгать тормышында ирешкән өчен эчке хезмәт тәртибе кагыйдәләре нигезендә бүләкләүгә;

5.16.10. өстәмә түләүләр һәм өстәмәләр турындагы нигезләмә нигезендә, Лицейда билгелэнгән өстәмәләр алуға, өстәмә түләүләр, шулай ук хезмәткә түләүнең расланган фонды чикләрендә хезмәткәрләргә билгеләнә торган кызыксындыру характерындагы түләүләргә;

5.17. Педагогик хезмәткәрләр түбәндәгеләргә хокуклы:

5.17.1 ижади инициативага, гамәлгә ашырыла торган белем бирү программасы, аерым уку-методик предметы, курс, дисциплина (модуль) чикләрендә белем бирү һәм тәрбия бирү ысулларын эшләүгә һәм куллануға;

5.17.2. белем бирү программасы нигезендә һәм мәгариф турындагы законнарда билгелэнгән тәртиптә дәреслекләренә, уку пособиеләрен, материалларны һәм уку-методик һәм тәрбиянең башка чараларын сайлауға;

5.17.3. белем бирү программаларын, шул исәптән уку планнарын, календарь уку-методик графикларын, эш предметларын, курсларын, дисциплиналарын (модульләрен), методик материалларны һәм мәгариф программаларының башка компонентларын эшләүдә катнашуға;

5.17.4. фәнни, фәнни-техник, ижади, тикшеренү эшчәнлеген гамәлгә ашыруға, эксперименталь һәм халыкара эшчәнлектә, инновацияләренә эшләүдә һәм гамәлгә кертүдә катнашуға;

5.17.5. китапханәләрдән һәм мәгълүмат ресурсларыннан түләүсез файдалануға, шулай ук Лицейда мәгълүмати-телекоммуникация челтәрләренә һәм белемчеләр базаларына, уку һәм методик материалларга, музей фондларына, педагогик, фәнни яисә тикшеренү эшчәнлеген сыйфатлы гамәлгә ашыру өчен кирәкле белем бирү эшчәнлеген тәмин итүнең матди-техник чараларына керүгә;

5.17.6 Россия Федерациясе законнарында яисә локаль норматив актларда билгелэнгән тәртиптә Лицейның белем, методик һәм фәнни хезмәтләреннән түләүсез файдалануға;

5.17.7. Лицей белән идарә итүдә, шул исәптән идарәнең коллегиаль органнарында, әлегә Устав билгеләгән тәртиптә катнашуға;

5.17.8. Лицей эшчәнлегенә кагылышлы мәсьәләләр буенча фикер алышуда катнашуға, шул исәптән идарә органнары һәм ижтимагый оешмалар аша;

5.17.9. ижтимагый һөнәри оешмаларга Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгелэнгән рәвешләрдә һәм тәртиптә берләшүгә;

5.17.10. мәгариф мөнәсәбәтләрендә катнашучылар арасында бәхәсләрне жайга салу комиссиясенә мөрәжәгать итүгә;

5.17.11. педагогик хезмәткәрләрнең һөнәри этикасы нормаларын бозуны гадел һәм объектив тикшерүгә профессиональ намус һәм абруйны яклауга.

5.17.12. Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә Лицей администрациясе боерыкларына һәм күрсәтмәләренә шикаять бирүгә;

5.17.13. ижади үсеш һәм укытуның һәм тәрбияләүнең алдынгы рәвешләрен куллануга;

5.17.14. фәнни нигезләү яисә эксперименталь раслау алган педагогик тәҗрибәне таратуга;

5.17.15. педагогик экспериментны тормышка ашыруга;

5.17.16. «Автор хокукы һәм катнаш хокуклар турында» Россия Федерациясе Законы нигезендә фәнни һәм гамәли әһәмияткә ия интеллектуаль милеккә;

5.17.17 эш вакытының кыскартылган дәвамлылығына;

5.17.18. педагогик эшчәнлек юнәлеше буенча өч елга кимендә бер тапкыр өстәмә һөнәри белемгә;

5.17.19 дәвамлылығы Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган еллык төп озынайтылган түләүле отпускка;

5.17.20. Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгы билгеләгән тәртиптә һәр ун ел саен өзлексез педагогик эш белән бер елга кадәр озак вакытлы отпускка;

5.17.21 Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә картлык буенча хезмәт пенсиясен вакытыннан алда билгеләүгә;

5.17.22. Гамәлдәге кануннарда каралган башка хокукларга.

5.18. Һөнәри бурычларын үтәгәндә, педагогик хезмәткәрләр укыту ирегенә, үз фикерен ирекле чагылдыруга, һөнәри эшчәнлеккә катнашудан азат булуга, педагогик нигезләнгән формаларны, чараларны, укыту һәм тәрбияләү ысулларын сайлау һәм файдалануга хокуклы.

5.19. Укучының шәхесен физик һәм психик көчлүгә бәйле, антигуманлы, шулай ук уку методларының тормышы яисә сәламәтлеге өчен куркыныч булган тәрбия бирү методларын куллану рөхсәт ителми.

5.20. Педагогларның эшчәнлегенә укучыларда хезмәт һәм сәламәт яшәү рәвешенә юнәлеш бирүгә, хокук бозуларны профилактикалауга, аларны гомумкешелек кыйммәтләренә якынайтуга, милли һәм интернациональ аң формалаштыруга, Лицейда тәртип һәм тәртип урнаштыруга, укучыларның физик үсешенә юнәлтелергә тиеш.

5.21. Лицейның педагог хезмәткәрләре бурычлы:

5.21.1. үз эшчәнлеген югары һөнәри дәрәжәдә гамәлгә ашырырга, укытыла торган укыту предметын, курсны, дисциплинаны (модульне) тулы күләмдә гамәлгә ашыруны расланган эш программасы нигезендә тәэмин итәргә;

5.21.2. хокукый, әхлакый һәм әхлакый нормаларны сакларга, һөнәри этика таләпләренә ияргә;

5.21.3. укучыларның һәм мәгариф мөнәсәбәтләрендә башка катнашучыларның намусын һәм абруен хөрмәт итәргә;

5.21.4. Укучыларда танып белү активлыгын, мөстәкыйльлеген, инициативасын, ижади сәләтен үстерергә, гражданлык позициясен

формалаштырырга, заманча дөнъя шартларында хезмәткә һәм тормышка сәләтлелекне үстерергә, укучыларда сәламәт һәм имин яшәү рәвеше культурасын формалаштырырга;

5.21.5. педагогик нигезләнган һәм белем бирүнең югары сыйфатын тәмин итә торган рәвешләрне, укуту һәм тәрбия ысулларын кулланырга;

5.21.6. укучыларның психофизик үсеше үзенчәлекләрен һәм аларның сәламәтлеге торышын исәпкә алырга, медицина оешмалары белән кирәк булганда багланышлар урнаштырырга;

5.21.7. системалы рәвештә үз һөнәри дәрәжәңне арттырырга;

- биләгән вазыйфага мәгариф турындагы законнарда билгеләнган тәртиптә аттестация үтәргә;

5.21.8 Хезмәт законнары нигезендә эшкә кергәндә һәм даими медицина тикшерүләре, шулай ук эш бирүче юнәлеше буенча чираттан тыш медицина тикшерүләре узарга;

5.21.9. Хезмәтне саклау өлкәсендә белем һәм күнекмәләренә өйрәтү һәм тикшерү Россия Федерациясе законнарында билгеләнган тәртиптә узарга;

5.21.10. Уставны, эчке хезмәт тәртибе кагыйдәләрен үтәргә.

5.21.11. системалы тикшеренү методикасын һәм методологиясен, педагогик экспериментны белергә;

5.21.12. уку планнарын һәм программаларын эшләүдә катнашырга;

5.21.13. планлаштыру, исәп һәм хисап документларын алып барырга;

5.21.14. педагогик советы эшендә, фәнни-гамәли конференцияләрдә, семинарларда катнашырга;

5.21.15. Укучыларның өлгерешенә системалы контроль ясарга;

5.21.16. укучылар белән тәрбия эшләрен ата-аналар яки аларны алыштыручы затлар белән бергә алып бару.

5.22. Педагогик хезмәткәрләр Лицейның сыйныф журналлары белән электрон формада эшләү шартлары һәм кагыйдәләре нигезендә электрон журналлар алып баралар.

6 бүлек. ПЕРСОНАЛ ТУПЛАУ ТӘРТИБЕ ҺӘМ ХЕЗМӘТ ӨЧЕН ТҮЛӘҮ ШАРТЛАРЫ

6.1. Лицей хезмәткәрләрен комплектлау тәртибен әлеге Устав регламентлай.

6.2. Вакансияләр булганда штат расписаниесе нигезендә педагог кадрларны, кече хезмәт күрсәтүче персоналны сайлауга, эшкә кабул итүгә һәм урнаштыру, аларның квалификациясе дәрәжәсе өчен җаваплылык Лицей директоры компетенциясенә керә.

6.3. Лицейда белем бирү процессы педагогик хезмәткәрләр тарафыннан гамәлгә ашырыла.

6.4. Педагогик эшчәнлек белән шөгыльләнүгә урта һөнәри яисә югары белемле һәм квалификация белешмәләрендә, һөнәри стандартларында күрсәтелгән квалификация таләпләренә җавап бирүче затлар хокуклы.

6.5. Педагогик эшчәнлеккә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

6.5.1. канун көченә кергән суд карары нигезендә педагогик эшчәнлек белән шөгыльләнәргә хокуксыз затлар;

6.5.2. шәхеснең гомеренә һәм сәламәтлегенә, ирегенә, намусына һәм абруена каршы (психиатрия стационарына законсыз урнаштырудан, яла ягудан һәм хурлаудан тыш), шәхеснең җенси кагылсызлыгына һәм җенси ирегенә каршы, гаиләгә һәм балигы булмаганнарға каршы, халыкның сәламәтлегенә һәм иҗтимагый әхлакылыкка каршы, дәүләтнең конституциячел төзелеше һәм иминлеге нигезләренә каршы жинаятьләр өчен (жинаять эзәрлекләве реабилитацияләү нигезләре буенча туктатылган затлардан тыш) хөкем ителгән яисә хөкем ителгән, жинаять эзәрлекләвенә дучар булган яисә дучар булган затлар;

6.5.3. аңлы авыр һәм аеруча авыр жинаятьләр өчен кире алынмаган яисә үтәлмәгән хөкем ителүе булган затлар;

6.5.4. Федераль законда билгеләнгән тәртиптә хокуктан файдалануга сәләтсез дип танылган затлар;

6.5.5 Башкарма хакимиятнең дәүләт сәясәтен эшләү һәм сәламәтлек саклау өлкәсендә норматив-хокукый жайга салу функцияләрен башкаручы федераль органы тарафыннан раслана торган исемлектә каралган авырулары булганнар.

6.6. Педагогик хезмәткәрләренең алар биләгән вазыйфаларга һөнәри эшчәнлекләрен бәяләү һәм педагогик хезмәткәрләр теләге буенча туры килүен раслау максатларында һәм квалификация категориясе билгеләү максатларында педагогик хезмәткәрләргә аттестация уздырыла.

6.7. Лицейның педагог хезмәткәрләре Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгы һәм (яисә) Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы билгеләгән тәртиптә аттестация узалар.

6.8. Лицей җитәкчеләге хезмәткәрләргә өстәмә һөнәри белем бирү өчен тиешле шартлар тудыра. Хезмәткәрләргә эзәрләү һәм аларга өстәмә һөнәри белем бирү Лицейның бюджет һәм бюджеттан тыш акчалары исәбеннән гамәлгә ашырылырга мөмкин. Хезмәткәрләргә эзәрләү һәм аларга өстәмә һөнәри белем бирү мәгариф оешмаларында, югары белем бирү мәгариф оешмаларында, фәнни, фәнни-методик һәм башка оешмаларда уку һәм (яисә) стажировкалар юлы белән 3 елга кимендә бер тапкыр уздырыла.

6.9. Лицей хезмәткәрләренең хокуклары һәм бурычлары Россия Федерациясенең хезмәт законнары, коллектив шартнамә, эчке тәртип кагыйдәләре, вазыйфаи инструкциялар, әлеге Устав белән билгеләнә.

6.10. Лицей хезмәткәренә хезмәт хакы һәм вазыйфаи хезмәт хакы хезмәт шартнамәсендә каралган вазыйфаи бурычларын һәм эшләргә башкарган өчен айга кимендә ике тапкыр түләнә. Лицей хезмәткәре тарафыннан башка эшләр һәм бурычларны башкару, Россия Федерациясе законнарында каралган очраклардан тыш, өстәмә килешү буенча түләнә.

6.11. Хезмәткәрләргә хезмәт хакы ставкасы Лицейга (вазыйфаи окладлар) хезмәт законнары, Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының хезмәт хокукы нормалары булган бүтән норматив хокукый актлары нигезендә, шәхси рәвештә һәм аттестация нәтижеләре (эшчеләр өчен тарификация) буенча билгеләнә.

6.12. Лицей хезмәткәрләренең хезмәт өчен түләү системалары, әгәр законнарда башкасы каралмаган булса, түбәндәгеләргә исәпкә алып билгеләнә:

6.12.1. эшләр һәм эшче һөнәрләренен бердәм тариф-квалификация белешмәлеге;

6.12.2. житәкчеләр, белгечләр һәм хезмәткәрләр вазыйфаларының бердәм квалификация белешмәлеге;

6.12.3 хезмәткә түләү буенча дәүләт гарантияләре;

6.12.4. Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенен законнарда билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле органнары һәм (яисә) Яңа Чишмә муниципаль районының жирле үзидарә органнары тарафыннан раслана торган хезмәткәрләрнен хезмәте өчен түләү турындагы нигезләмәләр;

6.12.5 социаль-хезмәт мөнәсәбәтләрен жайга салу буенча өч яклы Россия комиссиясе һәм социаль-хезмәт мөнәсәбәтләрен жайга салу буенча өч яклы республика комиссиясе тәкъдимнәре;

6.12.6. хезмәткәрләрнен вәкилләкле органы фикере;

6.12.7 өстәмәләр турындагы Нигезләмә нигезендә стимуллаштыра торган характерда.

6.13. Лицейның педагогик хезмәткәрләре өчен Россия Федерациясенен хезмәт законнары нигезендә эш вакыты озынлыгы билгеләнә.

7 бүлек. ЛИЦЕЙ БЕЛӘН ИДАРӘ ИТҮ

7.1. Лицей белән идарә итү гамәлдәге законнар, әлеге Устав нигезендә гамәлгә ашырыла һәм бердәм начальство һәм коллегияльлек принципнарын яраштыру нигезендә гамәлгә ашырыла.

7.2. Лицейны Гамәлгә куючы билгеләнгән тәртиптә:

7.2.1. Лицейны төзегәндә, үзгәртеп корганда, типын үзгәрткәндә һәм юкка чыгарганда аны Гамәлгә куючы функцияләрен һәм вәкаләтләрен башкара;

7.2.2. устав Лицейны, шулай ук, миләкче белән килештереп, аңа кертелә торган үзгәрешләренә раслый;

7.2.3. Лицей директорын билгели (раслый) һәм аның вәкаләтләрен туктата;

7.2.4. Лицей директоры белән хезмәт килешүе төзи һәм туктата;

7.2.5. әлеге Устав нигезендә юридик һәм физик затларга муниципаль хезмәтләр күрсәтүгә (эшләр башкаруга) муниципаль бирем төзи һәм раслый.

7.2.6. Лицейда Гамәлгә куючы тарафыннан беркетелгән яисә мондый мөлкәтне сатып алуга Гамәлгә куючы бүлөп биргән акчалар исәбеннән сатып алынган аеруча кыйммәтле күчемле мөлкәтнең төрләрен һәм исемлеген (алга таба - аеруча кыйммәтле күчемле мөлкәт) билгели;

7.2.7. «Коммерциягә карамаган оешмалар турында» Федераль законда билгеләнгән критерийларга туры килә торган эре килешүләр лигасы тарафыннан башкарылуны алдан килештерә;

7.2.8.«Коммерциягә карамаган оешмалар турында» Федераль законның 27 статьясында билгеләнгән критерийлар нигезендә билгеләнә торган Лицей катнашында килешүләренә хуплау турында карар кабул итә;

7.2.9. Лицейның билгеләнгән муниципаль биремнән тыш эшчәнлегенен төп төрләренә караган хезмәтләре (эшләре) өчен физик һәм юридик затлар өчен түләүне билгеләү тәртибен, шулай ук федераль законнарда билгеләнгән муниципаль бирем чикләрендә билгеләнгән очракларда билгели;

7.2.10. Лицей эшчәнлеге нәтижеләре турында һәм аңа беркетелгән муниципаль мөлкәттән файдалану турында хисап төзү һәм раслау тәртибен Россия Федерациясе Финанс министрлыгы билгеләгән гомуми таләпләр нигезендә билгели;

7.2.11. федераль законнарда, акчалар (әгәр аларны бирү шартлары белән башкасы билгеләнмәгән булса) һәм башка мөлкәтне, күчемсез һәм аеруча кыйммәтле күчемле мөлкәттән тыш, хужалык жәмгыятьләренен устав (жыелма) капиталына кертүне яисә мондый мөлкәтне гамәлгә куючы яисә катнашучы буларак башка рәвештә тапшыруны килештерә;

7.2.12. федераль законнарда каралган очракларда, коммерциячел булмаган оешмаларга аларны гамәлгә куючы яисә катнашучысы буларак, акчаларны (әгәр аларны бирү шартлары белән башкасы билгеләнмәгән булса) һәм башка мөлкәтне, Лицейда милекче тарафыннан беркетелгән яисә Лицей тарафыннан мондый мөлкәтне сатып алуга милекче тарафыннан бүлөп бирелгән акчалар, шулай ук күчемсез мөлкәт исәбеннән сатып алынган аеруча кыйммәтле күчемле мөлкәттән тыш) килештерә;

Лицей милкендәге биналарны, биналарны һәм башка объектларны арендау шартларын тикшереп тора;

7.2.14. муниципаль биремне үтүне финанс белән тәмин итә;

7.2.15. Лицейның финанс-хужалык эшчәнлеге планын төзү һәм раслау тәртибен Россия Федерациясе Финанс министрлыгы билгеләгән таләпләр нигезендә билгели;

7.2.16. Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә Лицей эшчәнлеген тикшереп тора;

7.2.17. Лицейга беркетелгән биналарның, корылмаларның билгеләнешен үзгәртү турында карар кабул итү нәтижеләрен эксперт тарафыннан алдан бәяләү өчен комиссия төзи;

7.2.18. Лицейны үзгәртеп оештыру яки бетерү турында карар кабул итү нәтижеләрен бәяләүне әзерләү һәм уздыру;

7.2.19. Лицейда беркетелгән биналарны, корылмаларны, жиһазларны һәм милекнен башка объектларын, шулай ук мәгарифне тәмин итү, укучыларны социаль яклау өчен жир кишәрлекләрен арендага бирү нәтижеләрен бәяләүне аренда шартнамәсе төзөгәнчә үткәрә;

7.2.20. Лицей биналарының һәм корылмаларының эчтәлеген, аның янәшәсендәге территорияне төзекләндерүне тәмин итә, Лицей объектларын реконструкцияләүне, капитал ремонтлауны координацияли, Лицейның матди-техник базасын үстерүне тикшереп тора;

7.2.21. мәгариф өлкәсендә максатчан программаларны гамәлгә ашыру буенча Лицей эшчәнлеген координацияли;

7.2.22. Лицей укучыларын башка жирлекләрдән бушлай йөртүне оештыра.

7.2.23. Гамәлгә куючының Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән башка функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

7.3. Лицейның бердәм башкарма органы булып Лицей эшчәнлеге белән ағымдагы житәкчелек итүче директор тора.

7.3.1 Лицей директоры югары белемгә ия булырга һәм квалификация белешмәлекләрендә күрсәтелгән квалификация таләпләренә, мәгариф

оешмалары житэкчелэренең тиешле вазыйфалары һәм (яки) профессиональ стандартлар буенча туры килергә тиеш.

7.3.2. Хезмэт законнарында билгеләнгән нигезләрдә педагогик эшчәнлек рөхсәт ителми торган затларга Лицей директоры вазыйфасын биләү тыела.

7.3.3.3. Лицей директоры мәжбүри аттестация уза. Директор вазыйфасына кандидатларга аттестация үткөрү тәртибе һәм сроклары һәм турыдан-туры Гамәлгә куючы тарафыннан билгеләнә.

7.3.4. Аның белән вазыйфага директор билгеләгәндә хезмэт шартнамәсе төзелә, анда аның хезмәтенә түләү хокуклары, бурычлары, җаваплылыгы, шартлары, хезмэт шартнамәсенә гамәлдә булу вакыты һәм аны биләгән вазыйфасыннан азат итү шартлары билгеләнә.

7.3.5 Директорның вазыйфаи бурычларын совместитель башкара алмый.

7.3.6. Директор вазыйфасын башка житәкче вазыйфалар (фәнни һәм фәнни-методик житәкчелектән тыш) белән берләштерү рөхсәт ителми.

7.3.7. Лицей директоры үз компетенциясе чикләрендә:

-Лицей эшчәнлегенә устав максатлары һәм бурычлары нигезендә агымдагы һәм оператив житәкчелек итә, Лицей эшчәнлегенә нәтижеләре өчен, законнарда һәм Уставта Лицей идарәсенә Гамәлгә куючы һәм башка органнары компетенциясенә караган сораулардан тыш, тулы җаваплылыкка ия;

- ышанычнамәсез Лицей исемненән эш итә, аны Россия Федерациясе территориясендә дә, аннан читтә дә барлык оешмаларда, дөүләт һәм муниципаль органнарда тапшыра;

- хезмэт килешүе һәм әлеге Устав билгеләгән чикләрдә Лицей эшчәнлегенә максатларына туры килә торган килешүләр, килешүләр (контрактлар) төзи, ышанычнамәләр тапшыра, шәхси счетлар ача;

-Лицейны үстерүнең стратегиясен, максатларын һәм бурычларын билгели, белем бирү процессы шартларына, белем бирү программаларына, Лицей эшчәнлегенә нәтижеләренә һәм белем бирү сыйфатына карата куела торган таләпләренә үтәлешен тәмин итә;

- барлык хезмәткәрләр, укучылар өчен мәжбүри булган боерыкларны бастырып чыгара, эчке тәртип кагыйдәләрен раслый, Лицейның структурасын гамәлгә куючы һәм штат расписаниесе белән килештереп, үз вәкаләтләре чикләрендә раслый;

- Лицей хезмәткәрләре арасында вазыйфаларны бүлү, уку йөкләнешен, вазыйфаи инструкциялар раслый;

- уку-матди базасын исәпкә алуны, саклауны һәм тулыландыруны, санитария-гигиена режимы кагыйдәләрен үтәүне, хезмәтне саклауны, документларны исәпкә алуны һәм саклауны, әлеге Уставта каралган эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен җәлеп итүне, финанс һәм матди чараларның өстәмә чыганаclarын тәмин итә;

-уку-тәрбия процессы эшчәнлеген регламентлаучы локаль актларны раслый;

-гамәлдәге законнардан һәм әлеге Уставтан килеп чыга торган башка функцияләргә үти;

7.3.8. Директор шәхси җаваплылыкка тартыла:

- үз вазыйфаи бурычларын үтәмәү (тиешенчә үтәмәү) өчен;

- хезмэт хакын вакытында түләмәсә;

-тиешле хезмэт шартларын оештыру, хезмэтне саклау һәм янғын куркынычсызлыгы таләпләре үтәлмәсә;

- Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы бюджет законнарын бозса;

- үз хезмэт эшчәнлеген гамәлгә ашыру барышында кылынган хокук бозуларны;

-Лицейга матди зыян китерсә;

- вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле булмаган максатларда матди-техник һәм башка тәэмин итү чараларыннан, Лицей мөлкәтеннән файдаланса, шулай ук аны башка затларга тапшырса;

- Лицей мөлкәтенең сакланышы өчен;

- вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләрне яисә вазыйфаи бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган хезмэт мәгълүматын фаш итү яисә куллану өчен;

- сәяси партияләр, башка ижтимагый берләшмәләр, дини берләшмәләр һәм башка оешмалар мәнфәгатьләрендә вазыйфаи вәкаләтләрдән файдалану;

- Лицейның финанс-хужалык эшчәнлегенә торышы, бүлеп бирелгән бюджет һәм башка чаралардан файдалану;

-тиешле органнарда билгеләнгән рәвешләр буенча салым, бухгалтерлык һәм статистик хисапчылыкны исәпкә алуның, үз вакытында һәм тулы тапшыруның торышы;

-Лицей хезмәткәрләрен сайлап алу, урнаштыру һәм квалификацияләрен күтәрү, алар тарафыннан эчке хезмэт тәртибен, башкару дисциплинасын үтәү;

документларның (исәпкә алынганнарның, идарәчеләрнең, финанс-хужалык документларының, шәхси состав һәм башкаларның) сакланышы, документларны билгеләнгән тәртиптә саклауга тапшыру;

-янғын куркынычсызлыгы, хезмәтне саклау кагыйдәләрен, санитария-гигиена кагыйдәләрен бозу административ законнарда каралган тәртиптә һәм очрақларда административ җаваплылыкка тартыла;

7.3.9. Директор Лицейга китерелгән чын-чынлап матди зыян өчен тулы материал җаваплылык йөртә, ә федераль законнарда каралган очрақларда аның гаепле гамәлләре аркасында Лицейга китерелгән зыянны каплай.

7.4. Лицейда идарәнең коллегиаль органнары формалаша, аларга түбәндәгеләр керә: Хезмәткәрләрнең гомуми җыелышы (конференциясе), Лицей Советы, Педагогик советы.

7.4.1 Хезмәткәрләрнең гомуми җыелышы (конференциясе) - Лицей белән идарә итүнең коллегиаль ижтимагый органы. Гомуми җыелыш эшендә һәр Лицей эшчесе, һәр ата-ана (законлы вәкил) шәхсэн яисә ышанычлы затлар аша катнаша.

Гомуми җыелыш ел саен чакырыла. Гомуми җыелышны ачык тавыш бирү юлы белән алып бару өчен аның рәйсе һәм секретаре сайлана. Гомуми җыелышта карарлар тыңлаучыларның гади күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Гомуми җыелыш компетенциясенә түбәндәгеләр керә:

-уку елы нәтиҗәләре буенча Лицей Советы рәйсе хисабын тыңлау һәм Лицей Советы эшенә йомгаклар ясау;

- акчаларны алу һәм тоту турында Учредительгә һәм жәмәгатьчелеккә тәкъдим ителә торган Лицейның еллык хисабын карау һәм раслау;

- эшчәнлекнең өстенлекле юнәлешләрен билгеләү, Лицейны үстерү планын раслау;

финанс һәм матди чараларның өстәмә чыганаclarы Лицейның устав эшчәнлеген тәмин итү өчен жәлеп итүдә ярдәм итү;

- Лицейның уставын кабул итү, ана кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр;

- Лицейның аерым локаль актларын кабул итү;

- Лицейның эш режимы буенча карар кабул итү (дәресләрнең башлану һәм тәмамлану вакытын билгели һ.б.);

- югарыда торучы һәм башка органнар тарафыннан бүләкләү өчен Лицейны, педагогик һәм житәкче хезмәткәрләрне тәкъдим итү;

- Лицей эшчәнлеген яхшырту буенча Гамәлгә куючыга тәкъдимнәр кертү;

- укучыларга һәм Лицей хезмәткәрләренә социаль ярдәм күрсәтү тәртибен һәм шартларын билгеләү;

- законнарда каралган өстәмә социаль ташламалар һәм матди тәмин итү төрләрөн, шулай ук Лицей эшчәнлегеннән керем китерә торган акчалар исәбеннән, иганәчеләрдән һәм хәйриячеләрдән тиешле категориядәге укучыларга үз вакытында бирүне тикшереп торуну гамәлгә ашыру;

- кучыларның һәм хезмәткәрләрнең сәламәтлеген саклау һәм ныгыту максатларында жәмәгать туклануы һәм Лицей медицинасы бүлекчәләренең эшен тикшереп торуну гамәлгә ашыру;

- Лицейның структур бүлекчәләре исемлеген һәм схемаларын билгеләү, аларның эшчәнлеген регламентлаучы документларны раслау;

- оештыручы, башка органнар һәм директор компетенциясенә кертелмәгән Лицей эшчәнлегенең башка мөһим мәсьәләләре буенча карарлар кабул итү.

Гомуми жыелышның коллектив вәкаләтләре чикләрендә һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә кабул ителгән карарлары хезмәт коллективы, Лицей администрациясе әгъзалары өчен мәжбүри.

7.4.2. Лицейның гомуми житәкчелеген сайлап куелган вәкиллекле орган - 13 әгъзадан торган Лицей Советы (алга таба - Совет) башкара.

Совет гомуми жыелышта сайлана. Совет әгъзалары Лицей хезмәткәрләре арасыннан сайлана. Советка директор вазифасы буенча керә. Ачык тавыш бирү утырышларын алып бару өчен Совет составыннан рәис һәм секретарь сайлана.

Совет компетенциясенә керә: Уставны үзгәртү һәм тулыландыру буенча тәкъдимнәрне карау;

- Лицей эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;

- т өп устав эшчәнлеген башкару турында Лицей директорының хисапларын тыңлау;

- Лицей Педагогик советы эшчәнлегенә ярдәм итү;

- эчке тәртип кагыйдәләрен эшләү;

- кучыларга матди тәмин итү төрләренең һәм өстәмә ташламалар бирүнең үз вакытында башкарылуын тикшереп торуну;

- закон белән тыелмаган Лицейда ижтимагый оешмалар эшчәнлеген координацияләү.

Совет карарлары Лицей эшләрәндә саклана торган беркетмәләр белән рәсмиләштерелә. Совет утырышлары елына кимендә ике тапкыр чакырыла. Аерым очракларда, Лицей директоры Советның чираттан тыш утырышын чакыра. Чираттагы утырыш шулай ук Совет әгъзаларының кимендә яртысы таләбе буенча да чакырыла. Совет утырышы, әгәр анда кимендә 2/3 Совет әгъзасы һәм Лицей директоры катнашса, тулы хокуклы дип санала. Совет карарлары ачык тавыш бирү юлы белән кабул ителә. Әгәр карар өчен Советның исемлек составындагы әгъзаларының кимендә яртысы тавыш бирсә, Совет карары кабул ителгән дип санала.

7.4.3. Уку-тәрбия процессын үстерү һәм камилләштерү, укытучыларның һөнәри осталыгын һәм ижади үсешен арттыру максатларында Лицейда Педагогик совет - Лицейның педагогик хезмәткәрләрен берләштерүче коллегияль орган эшли.

Педагогик советы рәисе һәм секретаре Лицейның педагог хезмәткәрләре коллективы тарафыннан күпчелек тавыш бирү юлы белән сайлана.

Педагогик совет елына кимендә 4 тапкыр чакырыла. Педагогик советының чираттан тыш утырышлары Лицей педагогика хезмәткәрләренә өчтән бере таләбе буенча уздырыла.

Педагогик совет карары, әгәр аның өчен Педагогик советта катнашучыларның гади күпчелеге тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала. Педагогик советы карар кабул итәргә хокуклы, әгәр анда Лицейның педагогик хезмәткәрләренә 2/3 е катнашса. Тавыш бирү процедурасы Педагогик совет тарафыннан билгеләнә.

Педагогик совет:

-һөнәри белем таләп итә торган белем бирү һәм тәрбия процессларын гамәлгә ашыру мәсьәләләрен карый;

-уку һәм тәрбия планнарын, программаларын, методларын, укыту-тәрбия процессын һәм аларны гамәлгә ашыру ысулларын сайлау турында фикер алыша һәм аны башкара, эшнең еллык планын һәм Лицейның уку планын кабул итә;

-белем бирү концепциясен, Лицейны үстерү программаларын, эшнең еллык планын булдыруга һәм гамәлгә ашыруга гомуми алымнар эшли;

-педагогик коллективның барлык әгъзаларынан белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруда алымнар һәм гамәлләр бердәмлеген, практик чишелешләренә таләп итәргә һәм белем бирү процессына кабул ителгән алымнарның нигезлелеге өчен җаваплылык тотарга;

-өйрәнә, бәяли, коллектив әгъзаларының алдынгы педагогик тәҗрибәсен гомумиләштерә һәм тарата, педагогик коллектив әгъзаларын бүләкләүгә һәм бүләкләүгә тәкъдим итә һәм педагогик коллектив әгъзаларының эшчәнлегенә объектив бәя биргән өчен җаваплы була;

-Лицейның белем бирү эшчәнлегенә йомгак ясый, аның нәтиҗәләрен яхшырту буенча тәкъдимнәр кертә;

-укучыларның арадаш аттестациясен үткәрүнең ешлыгын, формаларын, срокларын һәм тәртибен билгели;

-укучыларны йомгаклау аттестациясенә кертү, укучыларны икенче сыйныфка күчерү, Лицейны тәмамлап чыгу, шулай ук ата-аналар (законлы вәкилләр) белән килештереп, шул ук класста кабат укыту турында,

компенсацияләү белем бирү сыйныфларына күчерү яисә укуытуны башка формаларда дәвам итү турында карар кабул итә;

-укучыларны грамоталар, мактау кәгазьләре һәм башка бүләкләр белән укудагы уңышлары өчен бүләкләү турында арадаш аттестация нәтижәләре нигезендә карар кабул итә;

-укучыларны дәүләт (йомгаклау) аттестациясенә кертү турында карар кабул итә;

дәүләт (йомгаклау) аттестациясен узмаган чыгарылыш укучыларына белешмә бирү турында карар кабул итә;

- Лицейдан укучыларны чыгару турында дәүләт (йомгаклау) аттестациясе нәтижәләре, уку уңышлары өчен грамоталар, мактау кәгазьләре, «Укуда уңышлар өчен» медальләре белән бүләкләү турында карар кабул итә;

-кирәк була калса, ата-аналар (законлы вәкилләр) катнашында аерым укучыларның үз-үзен тотышы һәм өлгереш мәсьәләләре турында фикер алыша;

-укучыны законда каралган очракларда Лицейдан төшереп калдыру турында карар кабул итә;

-Лицей администрациясенә укуыту-тәрбия характерындагы мәсьәләләр буенча хәбәрләрен тыңлый;

- үз компетенциясе чикләрендә локаль актлар турында фикер алыша һәм кабул итә;

-алдагы педагогик советлар карарларының үтәлешен тикшереп тора;

-педагогик хезмәткәрләрнең квалификациясен күтәрү, аларның ижади инициативаларын үстерү, алдынгы педагогик тәҗрибәне тарату эшен оештыра;

-педагогик хезмәткәрләргә һәм Лицейның башка хезмәткәрләрен бүләкләүләргә, кызыксындыруның төрле төрләренә, хезмәтне мораль һәм матди кызыксындыруга тәкъдим итә;

-төрле мактаулы исемнәргә тәкъдим ителә торган педагогик хезмәткәрләрнең характеристикалары турында фикер алыша һәм раслый;

-Педагогик коллектив вәкилләрен Лицей советына жибәрә.

Педагогика советының компетенция чикләрендә һәм законнар нигезендә кабул ителгән карарлары Лицей педагогика коллективының барлык әгъзалары, укучылар өчен дә мәҗбүри. Педагогика совет карары Лицей педагогика коллективының барлык әгъзаларына, укучыларга өч көн эчендә житкерелә.

7.7.Балигъ булмаган укучыларның, ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) һәм педагогика хезмәткәрләрнең Лицей белән идарә итү мәсьәләләре буенча һәм аларның хокукларына һәм законлы мәнфәгатьләренә кагылышлы локаль норматив актлар кабул иткәндә фикерләрен исәпкә алу максатларында, балигъ булмаган укучыларның, ата-аналарның (законлы вәкилләрнең) һәм Лицейда педагогика хезмәткәрләрнең инициативасы буенча:

1) балигъ булмаган укучыларның ата-аналары (законлы вәкилләре) советы һәм укучылар советы төзелә;

2) укучыларның һәм хезмәткәрләрнең һөнәри берлекләре эшли.

Балигъ булмаган укучыларның ата-аналары (законлы вәкилләре) советын, укучылар советын, укучыларның һәм хезмәткәрләрнең һөнәри берлекләрен, аларның компетенцияләрен сайлау тәртибе, эшчәнлекне оештыру Лицейның локаль норматив актлары белән билгеләнә.

7.8. Лицей укучыларның вәкиллеке органнарын таный, кирәкле мәгълүматны тапшыра, аларга укучыларның хокукларын һәм мәнфәгатьләрен тикшергәндә Лицей идарә органнары утырышларында катнашуга рөхсәт бирә.

7.9. Лицей белән идарә итүдә хезмәткәрләрнең төп формалары түбәндәгеләр:

- Россия Федерациясе Хезмәт кодексында, күмәк шартнамәдә каралган очракларда хезмәткәрләрнең һөнәри берлеге фикерен исәпкә алу;

- локаль норматив актлар кабул итү мәсьәләләре буенча эш бирүче белән консультацияләр хезмәткәрләренең һөнәри берлеге тарафыннан үткәрелү;

- хезмәткәрләрнең мәнфәгатьләренә турыдан-туры кагыла торган мәсьәләләр буенча эш бирүчедән мәгълүмат алу;

- эш бирүче белән Лицей эше турындагы мәсьәләләр буенча фикер алышу, аны камилләштерү буенча тәкъдимнәр керту;

- Лицейның социаль-иқтисадый үсеш планнары хезмәткәрләренең һөнәри берлеге тарафыннан фикер алышу;

- күмәк шартнамәләрне эшләүдә һәм кабул итүдә катнашу;

- Россия Федерациясе Хезмәт кодексында, башка федераль законнарда, әлеге Устав, коллектив шартнамәдә, локаль норматив актларда билгеләнгән башка рәвешләр.

7.10. Хезмәткәрләрнең һөнәри берлеге эш бирүчедән түбәндәге мәсьәләләр буенча мәгълүмат алырга хокуклы:

Лицейны үзгәртеп оештыру яки бетерү;

хезмәткәрләрнең хезмәт шартларын үзгәртүгә китерерлек технологик үзгәрешләр керту;

хезмәткәрләргә өстәмә һөнәри белем бирү һәм әзерләү;

Россия Федерациясе Хезмәт кодексында, башка федераль законнарда, әлеге Устав, коллектив шартнамәдә, локаль норматив актларда каралган башка мәсьәләләр буенча.

Хезмәткәрләрнең һөнәри берлеге шулай ук бу мәсьәләләр буенча Лицей идарә органнарына тиешле тәкъдимнәр кертергә һәм аларны караганда күрсәтелгән органнар утырышларында катнашырга хокуклы.

8 бүлек. ЛИЦЕЙНЫҢ МӨЛКӘТЕ ҺӘМ ФИНАНС-ХУЖАЛЫК ЭШЧӘНЛЕГЕ

8.1. Лицейның мөлкәте Яңа Чишмә муниципаль районының муниципаль милегендә һәм милекче белән оператив идарә итү хокукында лицейга беркетелә.

8.2. Лицейның устав бурычларын үтәү өчен кирәкле җир кишәрлекләре аңа даими (вакыты чикләнмәгән) файдалану хокукында бирелә.

8.3. Үзенә беркетелгән мөлкәتكә карата әлеге зат законда билгеләнгән чикләрдә аларга хужа булу, аннан файдалану һәм аның белән эш итү хокукларын гамәлгә ашыра.

Лицей үзенә беркетелгән мөлкәтне һәм аңа Учредитель бүлеп биргән акчага сатып алынган мөлкәтне бары тик әлеге Уставта чагылдырылган эшчәнлек максатлары һәм төрләре өчен генә файдалана.

8.4. Милекче ризалыгыннан башка зат үзенә карата милекче тарафыннан беркетелгән яисә Лицей сатып алган аеруча кыйммәтле күчемле мөлкәт белән

мондый мөлкәтне сатып алуга Гамәлгә куючы тарафыннан бүлеп бирелгән акчалар исәбеннән, шулай ук күчемсез мөлкәт белән эш итәргә хокуксыз.

8.5. Милеккә оператив идарә итү хокукындагы калганнарда Лицей, әгәр Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары белән башкасы билгеләнмәгән булса, мөстәкыйль рәвештә эш итәргә хокуклы.

8.6. Лицейның мөлкәте һәм акчалары аның балансында чагыла һәм Устав билгеләгән максатларга ирешү өчен кулланыла.

Лицейда беркетелгән яисә аңа Учредитель тарафыннан әлеге мөлкәтне сатып алуга бүлеп бирелгән акчалар исәбеннән сатып алынган күчемсез мөлкәт, шулай ук Лицейда аеруча кыйммәтле күчемле мөлкәт аерым исәпкә алынырга тиеш.

8.7. Лицей Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы, әлеге Устав законнарында билгеләнгән чикләрдә финанс-хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашыра.

8.7.1. Лицей эшчәнлеген финанс белән тәмин итү чыганагы түбәндәгеләр:

- муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәмин итүгә, муниципаль хезмәтләр күрсәтүгә, эшләр башкаруга бәйле максатларга Татарстан Республикасы бюджетыннан субсидияләр;

тиешле финанс елына бюджет турында Татарстан Республикасы Законны нигезендә муниципаль хезмәтләр күрсәтүгә муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәмин итүгә бәйле булмаган максатларга (максатчан субсидияләр) бирелгән субсидияләр;

- Яңа Чишмә муниципаль районы бюджеты чаралары;
- керем китерә торган эшчәнлектән алынган акчалар;
- бюджеттан тыш чыганақлардан алынган грантлар рәвешендә;
- юридик һәм (яисә) физик затлардан, шул исәптән чит илләрдән алына торган ирекле иганәләр һәм максатчан кертемнәр;

Канун белән тыелмаган башка кертемнәр.

8.7.2. Лицей мөлкәтен формалаштыру чыганақлары түбәндәгеләр:

- оператив идарә итү хокукында Лицейга беркетелгән мөлкәт;
- Лицей үзенә әлеге мөлкәтне сатып алуга Учредитель бүлеп биргән акчалар исәбеннән сатып алган мөлкәтне;

- керем китерә торган эшчәнлектән алынган керемнәр хисабына Лицей сатып алган мөлкәт.

8.8. Лицей Федераль казначылыкның территориаль органнарында, Татарстан Республикасы финанс органнарында тиешенчә шәхси счетлар ачарга хокуклы.

8.9. Лицей тарафыннан муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алуны гамәлгә ашыру гамәлдәге законнарда каралган тәртиптә башкарыла.

8.10. Лицей Милекчелек лигасына беркетелгән милекнең сакланышы һәм аннан нәтижәле файдалану өчен үз милекчесе каршында жаваплы була.

8.11. Лицей оператив идарә итү хокукында беркетелгән мөлкәттән нәтижәле файдаланырга, аның сакланышын һәм тиешенчә исәпкә алынуын тәмин итәргә, аның техник торышының начараюына юл куймаска, нормаль тузуга һәм форс-мажор хәлләргә бәйле очрақлардан тыш, мөлкәтне агымдагы

һәм капиталъ ремонтларга, очраклы рәвештә һәлак булу, мөлкәтне бозу куркынычы янарга тиеш.

8.12. Лицей федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә хужалык һәм башка эшчәнлек нәтижәләре турында салым исәбен, бухгалтерлык исәбен һәм статистик хисаплылыкны алып бара.

8.13. Лицей тарафыннан муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәмин итү муниципаль биремне үтәүне финанс белән тәмин итүгә Татарстан Республикасы бюджетыннан субсидияләр рәвешендә гамәлгә ашырыла.

Муниципаль биремне үтәүгә бирелгән субсидия күләме кимү аны үтәү срогы дәвамында бары тик муниципаль бирем үзгәргәндә генә гамәлгә ашырыла.

8.14. Күчәмсез мөлкәтне гамәлгә куючы һәм аеруча кыйммәтле күчәмле мөлкәтне гамәлгә куючы Лицейга беркетелгән яисә мондый мөлкәтне сатып алуга гамәлгә куючы тарафыннан бүлеп бирелгән акчалар исәбеннән сатып алынган күчәмсез мөлкәтне гамәлгә куючы ризалыгы белән арендага тапшырган очракта, мондый мөлкәтне Гамәлгә куючы тарафыннан финанс белән тәмин итү гамәлгә ашырылмый.

9 бүлек. ЛИЦЕЙ УСТАВЫН РАСЛАУ, АҢА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ.

9.1. Лицей уставын раслау Яңа Чишмә муниципаль районы жирле үзидарә органы билгеләгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

9.2. Устав Лицейны яңа редакциядә эзерләгәндә, аңа үзгәрешләр кертү очракларында Устав Лицей Советы тарафыннан эшләнә, Лицейның гомуми жыелышында кабул ителә һәм Гамәлгә куючыга раслануга тәкъдим ителә.

9.3. Лицей Уставын раслау турындагы карар кануннарда билгеләнгән тәртиптә килештерелгән Уставның яңа редакциясе кергәннән соң гамәлгә куючы тарафыннан кабул ителә.

9.4. Лицей уставы, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр милекче белән килештерелергә тиеш.

9.5. Гамәлгә куючы тарафыннан расланган Уставның яңа редакциясе Лицей урнашкан урында салым органында теркәлергә тиеш.

9.6. Уставны дәүләт теркәвенә алганнан соң, Лицей законда билгеләнгән тәртиптә Уставның яңа редакциясе, ун эш көненнән дә соңга калмыйча, Гамәлгә куючыга һәм милекчегә түбәндәге документларның күчәрмәләрен тапшыра:

9.6.1. Дәүләт теркәве турында тамга белән Устав (уставның яңа редакциясе);

9.6.2. Юридик затларның бердәм дәүләт реестрында язу бите.

9.7. Лицейда Устав, Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр проекты белән танышу һәм аңа тәкъдимнәр кертү өчен хезмәткәрләргә һәм укучыларга барлык шартлар тудырылырга тиеш.

10 бүлек. ЛИЦЕЙ ЭШЧӘНЛЕГЕН БЕТЕРҮ, ҮЗГӘРТЕП КОРУ ҺӘМ ТУКТАТЫШ ТОРУ ТӘРТИБЕ

10.1. Лицей төрөн үзгәртеп кору, бетерү һәм үзгәртү гамәлгә куючы тарафыннан Россия Федерациясе Граждан кодексы, федераль һәм республика законнары таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

10.2. Лицей төрөн үзгәртеп оештыру, бетерү һәм үзгәртү турындагы карар гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы орган тарафыннан кабул ителә.

10.3. Учредитель тарафыннан Лицейны үзгәртеп оештыру яки бетерү турында карар кабул итү мондый карарның нәтижәләрен бәяләү буенча комиссиянең уңай бәяләмәсе нигезендә рөхсәт ителә.

Лицейны үзгәртеп оештыру яки бетерү турында карар кабул итү Зирекле авыл жирлегендә яшәүчеләрнең фикерен исәпкә алмыйча рөхсәт ителми.

10.4. Лицейны үзгәртеп кору кушылу, кушу, үзгәртеп кору, бүлү яки бүлеп бирү рәвешендә тормышка ашырылырга мөмкин.

10.5. Лицей төрөн үзгәртү аны үзгәртеп кору булмый.

Лицей төрөн казу яисә автоном учреждение төзү максатларында үзгәртү аның үзе йә гамәлгә куючы тарафыннан башлап жиберелә һәм гамәлгә куючы карары буенча гамәлгә ашырыла.

10.6. Лицейны үзгәртеп төзегәндә аңа белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы башка оешманы кушу рәвешендә лицензияне яңадан рәсмиләштерү аларның лицензияләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Лицейның белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәмин итү максатларында һәм белем бирү эшчәнлеген бүленү яки бүлеп бирү рәвешендә гамәлгә ашыручы оешманы үзгәртеп кору нәтижәсендә барлыкка килгән, лицензияләүче орган мондый оешмага реоешкан Лицей лицензиясе нигезендә вакытлы лицензия бирә. Вакытлы лицензиянең гамәлдә булу вакыты бер ел тәшкил итә.

10.7. Лицей белән кушылу, бүлү яки бүлеп бирү рәвешендә яңадан оешканда барлыкка килгән белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешма йә Лицейга кушылу рәвешендә яңадан оештырылган белем бирү программалары буенча белем бирү эшчәнлеген дөүләт аккредитацияләвенә алу турында вакытлыча таныклык бирә, аны гамәлгә ашыру дөүләт аккредитациясенә ия булган Лицей тарафыннан башкарыла. Дөүләт аккредитациясе турында вакытлыча таныклыкның гамәлдә булу срогы бер ел тәшкил итә.

10.8. Лицей юк ителергә мөмкин:

10.8.1. Гамәлгә куючы карары буенча;

10.8.2. суд карары буенча, эшчәнлекне тиешле лицензиясез гамәлгә ашырган очракта, йә закон белән тыелган эшчәнлек, йә Лицейның устав максатларына башка нигезләрдә туры килми торган эшчәнлек башкарылган очракта.

10.9. Лицейны Гамәлгә куючы ликвидация комиссиясе составын раслый, Россия Федерациясе Граждан кодексы һәм Лицейны бетерү турындагы хокукый акт нигезендә юкка чыгару тәртибен һәм срокларын билгели. ликвидация комиссиясе билгеләнгән вакыттан алып аңа Лицей эшләре белән идарә итү вәкаләтләре күчә.

10.10. Ликвидация комиссиясе:

10.10.1. Лицейны юкка чыгару чорында юкка чыгарыла торган Эшләр белән идарә итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә (судта Лицей тарафыннан юкка чыгарыла торган исеме исемнән чыгыш ясый, Лицей милкен бәяли, аның дебиторларын һәм кредиторларын ачыкый, алар белән исәп-хисапны тормышка ашыра, Лицейның бурычларын түләү чараларын күрә);

10.10.2. Юридик затларны дәүләт теркәве турында белешмәләр бастырыла торган матбугат органнарында аны бетерү турында һәм аның кредиторлары таләпләрен белдерүнең тәртибе һәм вакыты турында бастырып чыгара;

10.10.3. Гамәлгә куючыга аны раслау өчен арадаш ликвидация балансын тәкъдим итә;

10.10.4. кредиторлар белән исәп-хисаплар тәмамлангач, аны раслау өчен Учредительгә ликвидация балансы бирә;

10.10.5. Россия Федерациясе Граждан кодексында һәм Россия Федерациясенең башка закон актларында каралган Лицейны бетерү чараларын гамәлгә ашыра.

10.11. Лицейның кредиторлар таләпләрен канәгатьләндергәннән соң калган күчемсез һәм күчемле мөлкәте, шулай ук Россия Федерациясе законнары нигезендә Лицей тарафыннан юкка чыгарыла торган йөкләмәләр буенча түләтү алына алмый торган күчемсез һәм хәрәкәтчән мөлкәте ликвидация комиссиясе тарафыннан Милекчегә тапшырыла.

10.12. Лицей юридик затларның бердәм дәүләт реестрына тиешле язма кертелгәннән соң үз эшчәнлеген туктаткан (үзгәртеп оештырылган яисә бетерелгән) дип санала.

10.13. Лицейны гамәлгә куючы ябылган яки үзгәртеп корган очракта укучыларның калган контингентын тәмамлау өчен шартлар тудыру буенча кирәкле чаралар күрә.

10.14. Лицейны юкка чыгарганда һәм үзгәртеп корганда аның барлык хезмәткәрләренә аларның Россия Федерациясе законнары нигезендә каралган хокукларын үтәү гарантияләнә.

10.15. Лицей эшчәнлеген туктатылганда барлык документлар (идарә, финанс-хужалык, шәхси состав һәм башкалар) билгеләнгән тәртиптә хокук варисына (хокук варисларына) тапшырыла. Хокук варисы булмаганда фәнни-тарихи әһәмияткә ия даими саклау документлары, шәхси состав буенча документлар (боерыклар, шәхси эшләр һәм башкалар) дәүләт саклавына муниципаль архивка тапшырыла. Документларны тапшыру һәм тәртипкә салу архив органнары таләпләренә нигезендә Лицей акчалары исәбеннән дә гамәлгә ашырыла.

10.16. Лицейны юкка чыгарганда, аның эшчәнлеген туктатканда, лицензияне бүлү рәвешендә үзгәртеп кору нәтижәсендә аның эшчәнлеген туктатылганда, юридик затларның бердәм дәүләт реестрына тиешле рәвештә юридик затны юкка чыгару турында, аны үзгәртеп оештыру нәтижәсендә аның эшчәнлеген туктату турында язу кертелгән көннән туктатыла.

11.1. Лицей белем бирү эшчәнлеген оештыруның һәм гамәлгә ашыруның төп мәсьәләләре буенча локаль норматив актлар кабул итә, шул исәптән укучыларның шөгыльләнү режимын, өлгерешне һәм арадаш аттестацияләүне агымдагы тикшереп торуны регламентлаучы һәм тәртибен, укучыларны күчерү, укудан чыгару һәм торгызу тәртибен һәм тәртибен, балигъ булмаган укучыларның Лицее белән ата-аналары (яисә) ата-аналары (законлы вәкилләре) арасында мөнәсәбәтләрне барлыкка китерү, туктатып тору һәм туктату тәртибен билгели.

11.2. Лицей укучылары һәм хезмәткәрләре хокукларына кагылышлы локаль норматив актлар кабул иткәндә, балигъ булмаган укучыларның укучылар советы, ата-аналар (законлы вәкилләре), укучыларның һөнәри берлеге, шулай ук хезмәт законнарында, хезмәткәрләрнең һөнәри берлегендә каралган тәртиптә һәм очрақларда укучыларның фикере исәпкә алына.

11.3. Лицей директоры үз компетенциясе кысаларында боерыклар чыгарырга хокуклы.

11.4. Лицей эшчәнлеген жайга салучы төп норматив хокукый акт - әлеге Устав.

11.5. Укучыларның яисә Лицей хезмәткәрләренең хәлен начарайта торган локаль норматив актлар нормалары, мәгариф турындагы законнарда, хезмәт законнарында билгеләнгән нигезләмәләр белән чагыштырганда йә билгеләнгән тәртипне бозып кабул ителгән, Лицей тарафыннан кулланылмый һәм юкка чыгарылырга тиеш.

12 бүлек. УКУЧЫЛАРНЫҢ КИЕМЕ, ТӨРЛӘРЕ ҺӘМ ТАЛӘПЛӘРЕ.

12.1. Башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча лицей Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең вәкаләтле органнары тарафыннан расланган типик таләпләр нигезендә укучыларның киemenә карата таләпләр билгели. Әлеге таләпләр 1-11 нче сыйныф укучыларының үтәлүе мәжбүри.

12.2. Укучыларның киемнәренең гомуми төре, төсе, фасоны Лицей Советы тарафыннан билгеләнә һәм мәктәп формасы турындагы нигезләмә белән билгеләнә.

12.3. Елның салкын вакытында укучыларның нейтраль яисә ачык булмаган төстәге джемперлар, свитерлар һәм пуловерлар йөртүе рөхсәт ителә.

12.8. Укучыларның киемнәре уку дәресләренең, бәйрәмнәрнең, тантаналы линейкаларның һава торышына һәм үткәрү урынына, бинада һәм урамда температура режимына туры килергә тиеш.

12.9. Укучыларга Лицейда йөрү тыела:

12.9.1. травматик фурнитура, асоциаль формаль булмаган яшьләр берләшмәләренең символикасы, шулай ук психоактив матдәләрне һәм хокукка каршы тәртипне пропагандалаучы киемнәр, аяк киеме һәм аксессуарлар;

12.9.2. ачык төстәге чәчәкләр һәм төсмерләрдәге киемнәр, чалбар, бил төшерелгән итәкләр һәм (яисә) биек киселешле итәкләр, ямау рәвешендәге декоратив детальләре булган киемнәр, тукыманың төрле төстәге төсе белән, ачык язулы киемнәр һәм сурәтләр, декольтелы күлмәкләр һәм блузкалар, битне каплап торучы кием-салым атрибутлары белән;

12.9.4. массив бизэнү айберлере.

12.10. Укучыларга экстравагант стрижеклар һәм прическалар, ачык маникюр һәм макияж, пирсинг белән ачык төстөгә табигий булмаган төсләргә буялган чәч белән Лицейда булу тыела,.

13 бүлек. ЛИЦЕЙНЫҢ МӘГЪЛҮМАТИ АЧЫКЛЫГЫ.

13.1. Лицей аның эшчәнлегә турында мәгълүматны үз эченә алган ачык һәм һәркем файдалана алырлык мәгълүмат ресурсларын формалаштыра һәм мәгълүмат-телекоммуникация челтәрләрендә, шул исәптән Лицейның "Интернет" челтәрәндөгә рәсми сайтында аларны урнаштыру юлы белән мондый ресурслардан файдалана алуны тәмин итә.

13.2. Лицей ачыклыкны һәм һәркем файдалана алырлык булуны тәмин итә:

1) мәгълүмат:

а) Лицейны төзү датасы, гамәлгә куючы турында, Лицейның кайда урнашкан булуы, эш тәртибе, контактлы телефоннар һәм электрон почта адреслары турында;

б) Лицейның структурасы турында һәм идарә органнары турында;

в) тиешле белем бирү программасында каралган уку предметларын, курсларны, дисциплиналарны (модульләренә), практиканы күрсәтеп, гамәлгә ашырыла торган мәгариф программалары турында;

г) бюджет ассигнованиеләре исәбеннән һәм физик һәм (яисә) юридик затлар акчалары исәбеннән мәгариф турындагы шартнамәләр буенча гамәлгә ашырыла торган мәгариф программалары буенча укучыларның саны турында;

д) мәгариф телләре турында;

е) федераль дәүләт мәгариф стандартлары турында, мәгариф стандартлары турында (алар булганда);

ж) Лицей директоры һәм аның урынбасарлары турында;

з) педагогик хезмәткәрләренң шәхси составы турында, белемнең дәрәжәсе, квалификациясе һәм эш тәҗрибәсе күрсәтелеп;

и) белем бирү эшчәнлеген матди-техник тәмин итү турында (шул исәптән жиһазландырылган уку кабинетлары, гамәли дәресләр уздыру өчен объектлар, китапханәләр, спорт объектлары, укыту һәм тәрбияләү чаралары булу, укучыларның туклану һәм сәламәтлеген саклау шартлары турында, мәгълүмати системаларга һәм мәгълүмат-телекоммуникация челтәрләренә керү турында, укучыларның керү мөмкинлегә тәмин ителә торган электрон белем бирү ресурслары турында);

к) һәр белем бирү программасы буенча кабул итү (күчерү) өчен вакантлы урыннар саны турында (бюджет ассигнованиеләре исәбеннән финанслана торган урыннарга физик һәм (яисә) юридик затлар акчалары исәбеннән мәгариф турындагы шартнамәләр буенча);

л) укучыларга социаль ярдәм чаралары күрсәтелү турында һәм шартлары турында;

м) физик һәм (яисә) юридик затлар акчалары исәбеннән мәгариф турындагы шартнамәләр буенча финанс яктан тәэмин ителә торган белем бирү эшчәнлегенә күләме турында;

н) финанс һәм матди чаралар керү турында һәм аларны финанс елы йомгалары буенча тоту турында;

о) чыгарылыш укучыларын эшкә урнаштыру турында;

2) күчермәләр:

а) Лицей уставы;

б) белем бирү эшчәнлегенә гамәлгә ашыруга лицензияләр (кушымталар белән);

в) дәүләт аккредитациясе турында таныклык (кушымталар белән);

г) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә расланган Лицейның финанс-хужалык эшчәнлегенә планы;

д) «Россия Федерациясендә мәгариф турында» Федераль законда каралган локаль норматив актлар, укучыларның эчкә эш тәртибе кагыйдәләре, эчкә хезмәт тәртибе, коллектив шартнамә кагыйдәләре;

3) үз-үзенә тикшерү нәтижәләре турында хисап;

4) түләүле белем бирү хезмәтләрен күрсәтү тәртибе турында документ, шул исәптән түләүле белем бирү хезмәтләрен күрсәтү турында шартнамә үрнәге, һәр белем бирү программасы буенча белем алу бәясен раслау турындагы документ;

5) мәгариф өлкәсендә дәүләт контролен (күзәтчеләген) гамәлгә ашыручы органнарның мондый күрсәтмәләренә башкару турындагы хисаплары;

б) урнаштырыла торган башка мәгълүмат Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә бастырып чыгарылуы мәжбүри булган Лицей карары һәм (яисә) урнаштыру карары буенча бастырып чыгарыла.

13.3. әлегә уставның 12.2 нче пунктта күрсәтелгән мәгълүмат һәм документлар, әгәр алар Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә дәүләт һәм закон тарафыннан саклана торган башка серне тәшкил итүче белешмәләргә кертелмәсә, лицейның рәсми сайтында "Интернет" челтәрендә урнаштырылырга һәм алар булдырылганнан, аларда тиешле үзгәрешләр керткәннән соң ун эш көне дэвамында яңартылырга тиеш.

14 нче бүлек. ЛИЦЕЙНЫҢ ХАЛЫКАРА ЭШЧӘНЛЕГЕ.

14.1. Лицей Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясе халыкара килешүләре нигезендә мәгариф, фән һәм башка эшчәнлек өлкәсендә халыкара хезмәттәшлекне гамәлгә ашыру хокукына ия.

Лицейның халыкара хезмәттәшлегенә шулай ук чит ил физик һәм (яисә) юридик затлары белән төзелгән шартнамәләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

14.2. Лицей тышкы икътисадый эшчәнлекне Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырырга хокуклы.